ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 12.3.2024
COM(2024) 130 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

σχετικά με την πρόοδο όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 6 του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης (απόφαση αριθ. 1313/2013/ΕΕ)

Πρόληψη και διαχείριση του κινδύνου καταστροφών στην Ευρώπη

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

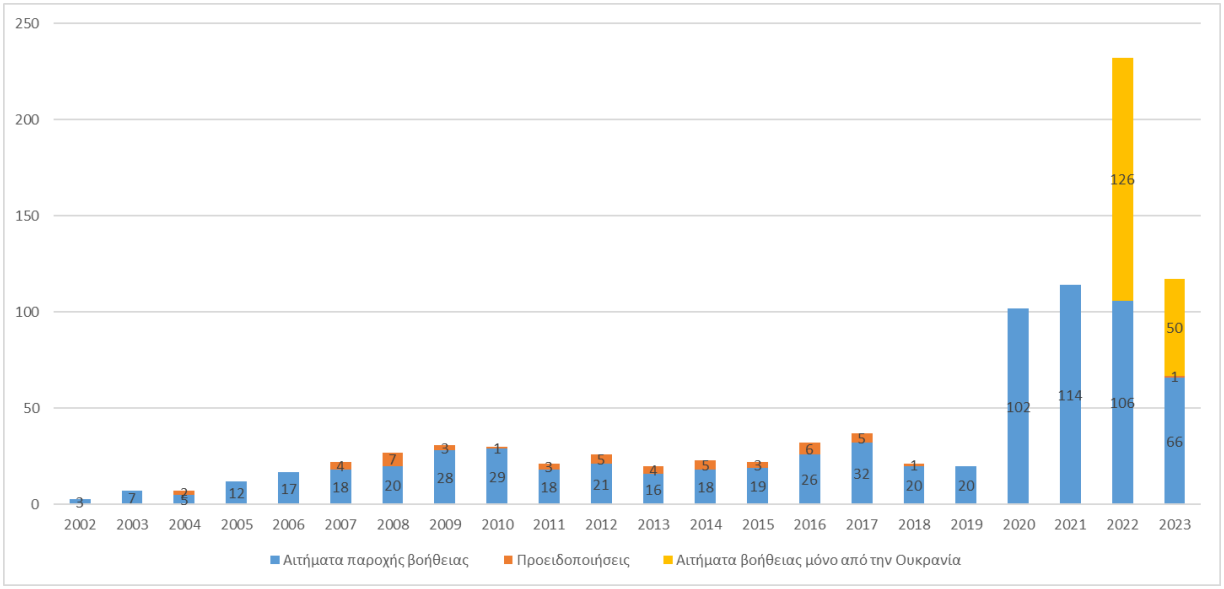
Ζούμε σε ένα **νέο τοπίο διαχείρισης των κινδύνων καταστροφών**. Κατά τα τελευταία έτη έχουν ενσκήψει πρωτοφανείς θερμοκρασίες και πολλές δριμείες καταστροφές σε ολόκληρο τον πλανήτη. Η ευρωπαϊκή ήπειρος και οι γειτονικές της χώρες επλήγησαν από καταστροφικούς καύσωνες, δασικές πυρκαγιές, ξηρασίες και πλημμύρες. Καθώς η εξέλιξη της **κλιματικής αλλαγής** είναι απροσδόκητα ταχεία, τα ακραία καιρικά φαινόμενα και οι απειλές για τη ζωή και τα μέσα διαβίωσης είναι πολύ πιθανό να αυξηθούν στο μέλλον. Επιπλέον, **η επιδείνωση της κατάστασης ως προς την παγκόσμια ασφάλεια και η σύγκλιση άλλων απειλών και κλυδωνισμών**, συμπεριλαμβανομένων των απειλών κατά της υγείας και των υβριδικών απειλών, των σεισμών και των διαταραχών σε υποδομές ζωτικής σημασίας, ενέχουν αυξανόμενους κινδύνους για την ευρωπαϊκή κοινωνία.

Στο άρθρο 196 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) ορίζεται ότι η ΕΕ πρέπει να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών προκειμένου να ενισχύεται η αποτελεσματικότητα των συστημάτων πρόληψης των φυσικών ή ανθρωπογενών καταστροφών και προστασίας από αυτές. Στο πλαίσιο αυτό, η δράση της ΕΕ υποστηρίζει και συμπληρώνει τις δράσεις πρόληψης, ετοιμότητας και αντιμετώπισης σε εθνικό επίπεδο. Το 2001, η ΕΕ θέσπισε κοινοτικό μηχανισμό πολιτικής προστασίας, με επίκεντρο τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ για την αντιμετώπιση καταστροφών. Έκτοτε, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συντονίζει την αμοιβαία στήριξη μεταξύ των κρατών μελών. Το 2013 εκδόθηκε η απόφαση περί **μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης** (ΜΠΠΕ)[1] με σκοπό την ενοποίηση των εργασιών αυτών και την ενίσχυση της ετοιμότητας για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης σε όλα τα επίπεδα. Όταν οι ικανότητες μιας χώρας αποδεικνύονται ανεπαρκείς σε περίπτωση κρίσης, οποιουδήποτε είδους, ο εν λόγω μηχανισμός παρέχει τη βασική υποδομή λειτουργίας για τη συλλογική αντίδραση της Ευρώπης τόσο εντός της ΕΕ (συμπεριλαμβανομένων των εξόχως απόκεντρων περιοχών) όσο και εκτός της ΕΕ. Το Κέντρο Συντονισμού Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών (ΚΣΑΕΑ), με επιχειρησιακή ικανότητα 24 ώρες το εικοσιτετράωρο, 7 ημέρες την εβδομάδα, έχει διευκολύνει μεγάλες και πολύ διαφορετικές επιχειρήσεις αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών (π.χ. δασικές πυρκαγιές, πλημμύρες, πανδημίες, εκτοπισμός πληθυσμών), ενίοτε ταυτόχρονα.

Όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Διαχείριση των κλιματικών κινδύνων — προστασία των ανθρώπων και της ευημερίας»[2], οι κλιματικοί κίνδυνοι θα συνεχίσουν να αυξάνονται τις επόμενες δεκαετίες, οι μέσες παγκόσμιες θερμοκρασίες πλησιάζουν ήδη τον 1,5 βαθμό Κελσίου πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα, ενώ η Ευρώπη θερμαίνεται με ρυθμό διπλάσιο από τον παγκόσμιο. Η ανάγκη περαιτέρω ενίσχυσης ολόκληρου του κύκλου διαχείρισης του κινδύνου καταστροφών δεν υπήρξε ποτέ πιο επιτακτική — από την αξιολόγηση των κινδύνων και τις προληπτικές δράσεις, μέσω της πρόληψης και της ετοιμότητας, έως την αντίδραση και την αποκατάσταση.

Κατά την τελευταία δεκαετία η ζήτηση για βοήθεια στο πλαίσιο του ΜΠΠΕ έχει αυξηθεί δραματικά.

[1] Απόφαση αριθ. 1313/2013/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, περί μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης, όπως έχει τροποποιηθεί (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 924) (στο εξής: απόφαση για τον ΜΠΠΕ). Τα 27 κράτη μέλη και 10 συμμετέχοντα κράτη αποτελούν μέλη του ΜΠΠΕ (η Ισλανδία, το Μαυροβούνιο, η Βόρεια Μακεδονία, η Νορβηγία, η Σερβία και η Τουρκία· η Αλβανία, η Βοσνία και Ερζεγοβίνη προσχώρησαν το 2022· η Δημοκρατία της Μολδαβίας και η Ουκρανία προσχώρησαν το 2023).
[2] COM(2024)91 final της 12.3.2024.

*Διάγραμμα 1. Αριθμός αιτημάτων των κρατών μελών της ΕΕ και των συμμετεχόντων κρατών προς τον ΜΠΠΕ για παροχή βοήθειας όταν οι εθνικές ικανότητες αντιμετώπισης έχουν αποδειχθεί ανεπαρκείς. *Το 2022 η Ουκρανία υπέβαλε 126 αιτήματα και το 2023 άλλα 50 αιτήματα παροχής βοήθειας στο ΚΣΑΕΑ, αφού ενεργοποίησε τον ΜΠΠΕ λίγο πριν από την έναρξη της ρωσικής εισβολής. Πηγή: ΚΣΑΕΑ, Ιανουάριος 2024.*

Επίσης, για περισσότερες από δύο δεκαετίες, ο μηχανισμός αυτός στηρίζει και συμπληρώνει τις εργασίες των κρατών μελών όσον αφορά την πρόληψη καταστροφών και την ετοιμότητα. Δεδομένων των αυξανόμενων κινδύνων και των προκλήσεων όσον αφορά τη διαχείριση καταστροφών, είναι ζωτικής σημασίας να τεθεί σε εφαρμογή αποτελεσματική και συνεκτική **διαχείριση κινδύνων καταστροφών**, με τη δέουσα έμφαση στην **πρόληψη**, όπως ορίζεται στο άρθρο 6 της απόφασης για τον ΜΠΠΕ. Με το άρθρο αυτό εισάγεται ένα γενικό πλαίσιο για την πρόληψη καταστροφών με στόχο την επίτευξη υψηλότερου επιπέδου προστασίας και ανθεκτικότητας έναντι καταστροφών και την καλλιέργεια νοοτροπίας πρόληψης η οποία θα λαμβάνει επίσης υπόψη τις πιθανές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 1 στοιχείο ζ) της απόφασης για τον ΜΠΠΕ, η Επιτροπή πρέπει να υποβάλλει περιοδικά εκθέσεις σχετικά με την πρόοδο που σημειώνεται ως προς την εφαρμογή του άρθρου 6. Στην παρούσα πρώτη έκθεση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο παρουσιάζεται **η πρόοδος που έχει σημειωθεί ως προς την εφαρμογή του άρθρου 6**[3] και περιλαμβάνονται συστάσεις για «ανθεκτική στις μελλοντικές εξελίξεις» διαχείριση κινδύνων καταστροφών. Στο συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής[4] παρέχονται λεπτομερέστερες πληροφορίες για την εφαρμογή του άρθρου 6 και τη διενεργηθείσα από την Επιτροπή ανάλυση των συνοπτικών εκθέσεων σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών που υπέβαλαν τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη μεταξύ τέλους του 2020 και Σεπτεμβρίου του 2022.

[3] Σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 1 στοιχείο ζ) της απόφασης για τον ΜΠΠΕ, η Επιτροπή πρέπει να «*υποβάλλει περιοδικά εκθέσεις στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, βάσει των προθεσμιών που ορίζονται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο δ), σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί ως προς την εφαρμογή του άρθρου 6*».

[4] SWD(2024)130 της 12.3.2024.

2. ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΑΝΑΛΗΦΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6

Το άρθρο 6 επικεντρώνεται στη διαχείριση κινδύνων, με γενικό στόχο την προαγωγή αποτελεσματικής και συνεκτικής προσέγγισης για την πρόληψη των καταστροφών και την ετοιμότητα έναντι αυτών. Έχει αναθεωρηθεί δύο φορές από το 2013[5]. Στην παρούσα ενότητα παρέχεται επισκόπηση των διατάξεων του άρθρου και των δράσεων που έχουν αναληφθεί από την Επιτροπή, τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη για την εφαρμογή του. Διατυπώνονται επίσης συστάσεις για μελλοντική δράση.

Περαιτέρω ανάπτυξη αποτελεσματικών και συνεκτικών πρακτικών διαχείρισης κινδύνων σε εθνικό επίπεδο *[άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχεία α) έως δ), άρθρο 6 παράγραφος 3]*

Στο άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχεία α) έως δ) ορίζεται ότι **τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη[6] πρέπει να εκπονούν εκτιμήσεις κινδύνων** και **εκτιμήσεις της ικανότητας διαχείρισης κινδύνων** σε εθνικό ή σε ενδεδειγμένο κατώτερο του εθνικού επίπεδο. Οι χώρες υποχρεούνται να διαβιβάζουν στην Επιτροπή περίληψη των σχετικών στοιχείων των εν λόγω εκτιμήσεων ανά τριετία. Απαιτείται επίσης από τις χώρες να αναπτύξουν περαιτέρω τον **εθνικό σχεδιασμό διαχείρισης κινδύνων καταστροφών**.

Οι χώρες κοινοποίησαν στην Επιτροπή εκθέσεις σχετικά με τις εθνικές εκτιμήσεις κινδύνων για τις περιόδους αναφοράς 2015 και 2018. Το 2017 υπέβαλαν επίσης στην Επιτροπή εθνικές εκθέσεις σχετικά με την εκτίμηση της ικανότητας διαχείρισης κινδύνων. Τα πορίσματα των εκθέσεων που υποβλήθηκαν το 2015 και το 2018 παρουσιάστηκαν στη 2η και την 3η έκθεση με τίτλο «Overview of natural and man-made disaster risks the EU may face» (Επισκόπηση των κινδύνων φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών που ενδέχεται να αντιμετωπίσει η ΕΕ)[7].

Σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 3, η Επιτροπή, από κοινού με τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη, έπρεπε να καταρτίσει **κατευθυντήριες γραμμές για τη διευκόλυνση της υποβολής των συνοπτικών εκθέσεων** σχετικά με την εκτίμηση κινδύνων και την εκτίμηση της ικανότητας διαχείρισης κινδύνων[8]. Βάσει του άρθρου 6 παράγραφος 1 στοιχείο δ), απαιτείται επίσης από τις χώρες να υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με **τους κινδύνους που έχουν διασυνοριακές επιπτώσεις και τους κινδύνους μικρής πιθανότητας με μεγάλο αντίκτυπο**.

Η Επιτροπή, από κοινού με τις χώρες, κατάρτισε **κατευθυντήριες γραμμές για την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών**. Οι κατευθυντήριες γραμμές δημοσιεύθηκαν το 2019[9]. 32 από τις 33 χώρες υπέβαλαν εκθέσεις για την πρώτη προθεσμία

[5] Τροποποιητικές πράξεις: Απόφαση (ΕΕ) 2019/420 (ΕΕ L 77 της 20.3.2019, σ. 1)· κανονισμός (ΕΕ) 2021/836 (ΕΕ L 77 της 26.5.2021, σ. 1).

[6] Σύμφωνα με το άρθρο 28 παράγραφος 1α της απόφασης για τον ΜΠΠΕ, τα συμμετέχοντα κράτη συμμετέχουν στις δραστηριότητες του μηχανισμού της Ένωσης, σύμφωνα με τους στόχους, τις απαιτήσεις, τα κριτήρια, τις διαδικασίες και τις προθεσμίες που προβλέπονται στην απόφαση. Για τους σκοπούς της παρούσας έκθεσης, τόσο τα κράτη μέλη της ΕΕ όσο και τα συμμετέχοντα κράτη αναφέρονται στο εξής ως «χώρες», εκτός εάν αναφέρονται διαφορετικά, δηλαδή είτε ως κράτη μέλη της ΕΕ είτε ως συμμετέχοντα κράτη.

[7] SWD(2017)176 της 23.5.2017· SWD(2020)330 της 30.11.2020.

[8] Οι εκθέσεις έπρεπε να υποβληθούν έως το τέλος Δεκεμβρίου του 2020 και στη συνέχεια πρέπει να υποβάλλονται ανά τριετία.

[9] Ανακοίνωση της Επιτροπής — Κατευθυντήριες γραμμές για την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών, άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο δ) της απόφασης αριθ. 1313/2013/ΕΕ (2019/C 428/07) (ΕΕ C 428 της 20.12.2019, σ. 8). Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές αναφέρονται, μεταξύ άλλων, σε έγγραφο

υποβολής εκθέσεων βάσει των εν λόγω κατευθυντήριων γραμμών (τέλη του 2020)[10]. Τα πορίσματα των εκθέσεων αυτών περιλαμβάνονται στην ενότητα 3.

Αξιολογήσεις ομοτίμων — ενίσχυση της εθνικής ικανότητας διαχείρισης κινδύνων *[άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο ε)]*

Το **πλαίσιο αξιολόγησης από ομοτίμους** αποτελεί εργαλείο για την ενίσχυση της αμοιβαίας μάθησης μεταξύ των χωρών με σκοπό την ανάπτυξη ικανοτήτων πρόληψης και ετοιμότητας. Οι αξιολογήσεις από ομοτίμους είναι εθελοντικές και περιλαμβάνουν εθνικούς εμπειρογνώμονες από όλα τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη, οι οποίοι εξετάζουν προσεκτικά τις εθνικές πρακτικές της αξιολογούμενης από ομοτίμους χώρας.

16 χώρες επέλεξαν να υποβληθούν σε αξιολόγηση από ομοτίμους, μεταξύ των οποίων οκτώ σημερινά κράτη μέλη της ΕΕ, τρία συμμετέχοντα κράτη και διάφορες τρίτες χώρες[11]. Το 2020 η Επιτροπή θέσπισε ένα ενισχυμένο και πιο ευέλικτο πλαίσιο αξιολόγησης από ομοτίμους. Το 2023 η Επιτροπή κατάρτισε επίσης ένα στοχευμένο πλαίσιο αξιολόγησης από ομοτίμους για την πρόληψη των δασικών πυρκαγιών ως απάντηση στις περιόδους σοβαρών δασικών πυρκαγιών των τελευταίων ετών. Το ενισχυμένο πλαίσιο αξιολόγησης από ομοτίμους συμπληρώνει την αύξηση των ικανοτήτων αντιμετώπισης σε επίπεδο ΕΕ μέσω του rescEU. Το 2024, θα διενεργηθούν τρεις στοχευμένες αξιολογήσεις από ομοτίμους για τις δασικές πυρκαγιές στην Ελλάδα, την Ιταλία και το ομόσπονδο κράτος του Βρανδεμβούργου (Γερμανία).

Ενίσχυση της κατανόησης των καταστροφών μέσω της βελτίωσης των γνώσεων σχετικά με τις καταστροφές *[άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο στ)]*

Η απόφαση για τον ΜΠΠΕ τροποποιήθηκε επίσης το 2021, ώστε στο άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο στ) να ορίζεται ότι τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη πρέπει να βελτιώσουν τη **συλλογή δεδομένων για τις απώλειες λόγω καταστροφών**, με στόχο τη διασφάλιση της ανάπτυξης τεκμηριωμένων σεναρίων.

Η Επιτροπή ανέπτυξε κόμβο δεδομένων κινδύνου[12] για τη συλλογή, από χώρες και άλλους φορείς, δεδομένων σχετικά με τους κινδύνους καταστροφών, συμπεριλαμβανομένων δεδομένων για τις απώλειες λόγω καταστροφών. Η ανάλυση των εθνικών πρακτικών σχετικά με τη συλλογή δεδομένων για τις απώλειες λόγω καταστροφών που αναφέρονται στις συνοπτικές εκθέσεις για τη διαχείριση του κινδύνου καταστροφών εξακολουθεί να εμφανίζει πολλές ελλείψεις[13].

Μηχανισμοί για την ενίσχυση της πρόληψης και της ετοιμότητας *(άρθρο 6 παράγραφοι 2 και 4)*

εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής [SEC(2010) 1626 της 21.12.2010] με τίτλο «Risk Assessment and Mapping guidelines for Disaster Management» (Εκτίμηση κινδύνων και εκπόνηση κατευθυντήριων γραμμών για τη διαχείριση καταστροφών) ως έγγραφο αναφοράς.

[10] Η Ισλανδία δεν υπέβαλε έκθεση για την προθεσμία του 2020. Η Αλβανία, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Δημοκρατία της Μολδαβίας και η Ουκρανία δεν ήταν ακόμη συμμετέχοντα κράτη το 2020 και δεν υπέκειντο στην υποχρέωση υποβολής εκθέσεων.

[11] BG, CY, EE, FI, MN, MT, PL, PT, RO, RS, TR, καθώς και η Γεωργία, η Τυνησία, η Αλγερία και η Δημοκρατία της Μολδαβίας και το Ηνωμένο Βασίλειο (ως κράτος μέλος της ΕΕ τότε).

[12] Κόμβος δεδομένων κινδύνου DRMKC (europa.eu).

[13] Βλ. κεφάλαιο 3.

Το άρθρο 6 παράγραφος 2 προβλέπει **ειδικό μηχανισμό διαβούλευσης για τη βελτίωση της πρόληψης και της ετοιμότητας** μεταξύ κρατών μελών και συμμετεχόντων κρατών που είναι επιρρεπή σε παρόμοιου τύπου καταστροφές.

Αυτός ο μηχανισμός διαβούλευσης με ορισμένες χώρες σχετικά με συγκεκριμένους κινδύνους δεν έχει χρησιμοποιηθεί μέχρι στιγμής, καθώς προτιμήθηκαν οι τακτικές και χωρίς αποκλεισμούς ανταλλαγές με όλες τις χώρες σχετικά με τους κινδύνους καταστροφών. Παραδείγματα τέτοιων διαβουλεύσεων χωρίς αποκλεισμούς σχετικά με συγκεκριμένους κινδύνους αποτελούν οι συναντήσεις ανταλλαγής αντληθέντων διδαγμάτων, η ετοιμότητα για τις περιόδους δασικών πυρκαγιών, οι ανταλλαγές σχετικά με την ανάπτυξη συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης και οι συναντήσεις με εμπειρογνώμονες των χωρών για την πρόληψη καταστροφών.

Με το άρθρο 6 παράγραφος 4 θεσπίζεται ειδικός μηχανισμός για την ενίσχυση του επιπέδου πρόληψης και ετοιμότητας των κρατών μελών που **ζητούν συχνά το ίδιο είδος βοήθειας από τον ΜΠΠΕ για το ίδιο είδος καταστροφής (άρθρο 6 παράγραφος 4)**. Σε περίπτωση που ζητηθεί τρεις φορές το ίδιο είδος βοήθειας για το ίδιο είδος καταστροφής εντός τριών συναπτών ετών, η Επιτροπή πρέπει να προβεί σε προσεκτική ανάλυση των αιτίων και των συνθηκών των ενεργοποιήσεων. Με βάση τα πορίσματα της ανάλυσης αυτής, η Επιτροπή μπορεί να προτείνει την αποστολή εμπειρογνωμόνων επιτόπου, να παράσχει συμβουλές ή να διατυπώσει συστάσεις. Μπορεί επίσης να αποφασίσει ότι τα μέτρα αυτά δεν είναι απαραίτητα.

Το όριο αυτό έχει σχεδιαστεί για να διασφαλίσει ότι οι χώρες εντατικοποιούν τις εργασίες τους στον τομέα της πρόληψης σύμφωνα με την ένταση κινδύνου.

Η Επιτροπή διενεργεί προσεκτική ανάλυση των αιτίων και των συνθηκών των αιτημάτων παροχής βοήθειας που ελήφθησαν μεταξύ 2019 και 2023 για το ίδιο είδος καταστροφής προκειμένου να αξιολογήσει αν πληρούνταν οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή του μηχανισμού του άρθρου 6 παράγραφος 4.

Ενωσιακοί στόχοι ανθεκτικότητας στις καταστροφές *(άρθρο 6 παράγραφος 5)*

Οι ενωσιακοί στόχοι ανθεκτικότητας στις καταστροφές συμπεριλήφθηκαν στο άρθρο 6 παράγραφος 5 κατά την αναθεώρηση της απόφασης για τον ΜΠΠΕ του 2021. Οι στόχοι αυτοί είναι μη δεσμευτικοί στόχοι σε τομείς της πολιτικής προστασίας οι οποίοι έχουν στρατηγική σημασία για την αύξηση της ανθεκτικότητας της ΕΕ, των κρατών μελών της και των συμμετεχόντων κρατών, ώστε να παρέχεται μια κοινή βάση αναφοράς για την καλύτερη διαχείριση του κινδύνου καταστροφών με πολυκρατικές διασυνοριακές επιπτώσεις.

Οι πρώτοι ενωσιακοί στόχοι ανθεκτικότητας στις καταστροφές αναπτύχθηκαν σε συνεργασία με τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη και εγκρίθηκαν από την Επιτροπή τον Φεβρουάριο του 2023[14]. Με τους εν λόγω στόχους ενισχύεται ο κύκλος πρόληψης–ετοιμότητας–αντιμετώπισης–αποκατάστασης των καταστροφών, ενώ η εφαρμογή τους από την Επιτροπή και τα κράτη μέλη βρίσκεται σε εξέλιξη.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω εξελίξεων, διατυπώνονται οι ακόλουθες συστάσεις για την περαιτέρω **εφαρμογή του άρθρου 6**:

Η Επιτροπή:

[14] Σύσταση σχετικά με τους ενωσιακούς στόχους ανθεκτικότητας στις καταστροφές (ΕΕ C 56 της 15.2.2023, σ. 1). Ανακοίνωση με τίτλο «Στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανθεκτικότητα στις καταστροφές: από κοινού δράση για την αντιμετώπιση μελλοντικών καταστάσεων έκτακτης ανάγκης» [COM(2023) 61 final της 8.2.2023].

- Θα εξακολουθήσει να προωθεί την υιοθέτηση του πλαισίου αξιολόγησης από ομοτίμους ως εργαλείου που παρέχει στις χώρες τη δυνατότητα να αξιολογούν την ικανότητά τους στη διαχείριση κινδύνων, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι προσεγγίσεις τους για την πρόληψη των καταστροφών και την ετοιμότητα έναντι αυτών είναι αποτελεσματικές και συνεκτικές.
- Θα αναλύσει προσεκτικά τα αίτια και τις συνθήκες των ενεργοποιήσεων για το ίδιο είδος καταστροφής, προκειμένου να αξιολογήσει αν πληρούνταν οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή του μηχανισμού του άρθρου 6 παράγραφος 4.
- Θα παρακολουθεί και θα αναλύει τακτικά τους λόγους και τις συνθήκες ενεργοποίησης για τον ίδιο τύπο κινδύνου, με σκοπό τη στήριξη των κρατών μελών και των συμμετεχόντων κρατών στις προσπάθειές τους να ενισχύσουν το επίπεδο πρόληψης και ετοιμότητάς τους.

Η Επιτροπή, από κοινού με τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη, θα πρέπει:

- Να αναθεωρήσει τις κατευθυντήριες γραμμές για την υποβολή εκθέσεων όσον αφορά την υποβολή συνοπτικών εκθέσεων σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών, ώστε να συμπεριληφθεί η υλοποίηση των ενωσιακών στόχων ανθεκτικότητας στις καταστροφές στον επόμενο κύκλο υποβολής εκθέσεων, καθώς και να αναζητήσει τρόπους απλούστευσης και εξορθολογισμού της διαδικασίας υποβολής εκθέσεων.
- Να αναλάβει δράση για να διασφαλίσει την επίτευξη των ενωσιακών στόχων ανθεκτικότητας στις καταστροφές.
- Να αναλάβει δράση για τη βελτίωση της συστηματικής συλλογής δεδομένων για απώλειες λόγω καταστροφών.

3. ΒΑΣΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

Η Επιτροπή κατέληξε σε **βασικά πορίσματα σχετικά με** τη διαχείριση και την πρόληψη κινδύνων καταστροφών **με βάση** την ανάλυση των συνοπτικών εκθέσεων των κρατών μελών και των συμμετεχόντων κρατών που τέθηκαν στη διάθεσή της[15]. Κατά περίπτωση, αντικατοπτρίζουν τα πορίσματα προηγούμενων εθνικών εκτιμήσεων κινδύνων που έχουν υποβάλει οι χώρες σύμφωνα με το άρθρο 6 (2015, 2018)[16]. Το συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής[17] περιλαμβάνει περαιτέρω λεπτομέρειες σχετικά με τα πορίσματα των εν λόγω εκθέσεων[18].

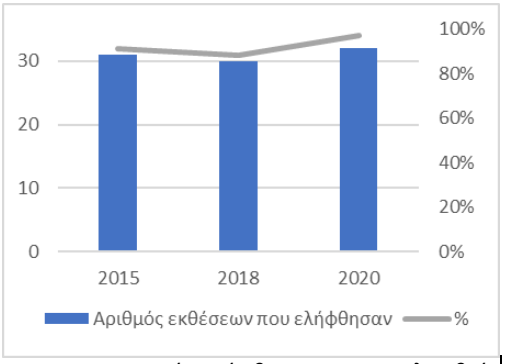
[15] Στην παρούσα έκθεση, οι αναφορές σε εθνικές εκθέσεις και πορίσματα αφορούν εκθέσεις οι οποίες υποβλήθηκαν στην Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 6 παράγραφος 1 στοιχείο δ) από τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ και τις 6 χώρες που ήταν συμμετέχοντα κράτη στα τέλη Δεκεμβρίου του 2020 (Βόρεια Μακεδονία, Ισλανδία, Μαυροβούνιο, Νορβηγία, Σερβία και Τουρκία).

[16] Όπως αναφέρεται στην προηγούμενη επισκόπηση των εκθέσεων κινδύνων [SWD(2017) 176]· SWD(2020)330.

[17] Βλ. ανωτέρω.

[18] Κατά τον χρόνο δημοσίευσης της παρούσας έκθεσης, η υποβολή εκθέσεων για την προθεσμία του 2023 βρισκόταν ακόμη σε εξέλιξη και οι εκθέσεις που υποβλήθηκαν δεν έχουν αναλυθεί ακόμη. Τα πορίσματα δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τις πρόσφατες εξελίξεις σε εθνικό επίπεδο.

Οι **εθνικές εκθέσεις σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών** πρέπει να υποβάλλονται στην Επιτροπή ανά τριετία σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο δ). Από το 2013 το ποσοστό υποβολής εκθέσεων, μολονότι ελλιπές, παραμένει σχετικά σταθερό και υψηλό. Η Επιτροπή έλαβε 31 (από 34) εκθέσεις το 2015, 30 (από 34) το 2018 και 32 (από 33) για την προθεσμία του 2020[19].

Διάγραμμα 2. Ο ***δείκτης ΜΠΠΕ*** [20] *για την παρακολούθηση, την αξιολόγηση και την εκτίμηση της εφαρμογής της νομοθεσίας για τον ΜΠΠΕ αφορά το άρθρο 6, παρακολουθεί «την πρόοδο προς την κατεύθυνση της εφαρμογής του πλαισίου πρόληψης καταστροφών, η οποία μετράται βάσει του αριθμού των κρατών μελών τα οποία έχουν διαθέσει στην Επιτροπή τις πληροφορίες που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο δ)».*

Στις ενότητες που ακολουθούν συνοψίζονται τα βασικά πορίσματα με βάση τη διενεργηθείσα από την Επιτροπή ανάλυση των απαντήσεων στις 24 ερωτήσεις σχετικά με την εκτίμηση κινδύνων (ερωτήσεις 1-8), την εκτίμηση της ικανότητας διαχείρισης κινδύνων (ερωτήσεις 9-20) και τα μέτρα προτεραιότητας στον τομέα της πρόληψης και της ετοιμότητας (ερωτήσεις 21-24) που περιλαμβάνονται στις κατευθυντήριες γραμμές για την υποβολή εκθέσεων.

Τα πορίσματα αυτά συνοψίζονται σύμφωνα με **οκτώ διαφορετικές συνιστώσες της διαχείρισης κινδύνων καταστροφών**, στις οποίες βασίζονται οι ενωσιακοί στόχοι ανθεκτικότητας στις καταστροφές. Με βάση τα εν λόγω πορίσματα, στην παρούσα έκθεση διατυπώνονται συστάσεις για την αντιμετώπιση των κενών και των ελλείψεων, τη βελτίωση της διαχείρισης κινδύνων καταστροφών και την καλλιέργεια νοοτροπίας πρόληψης.

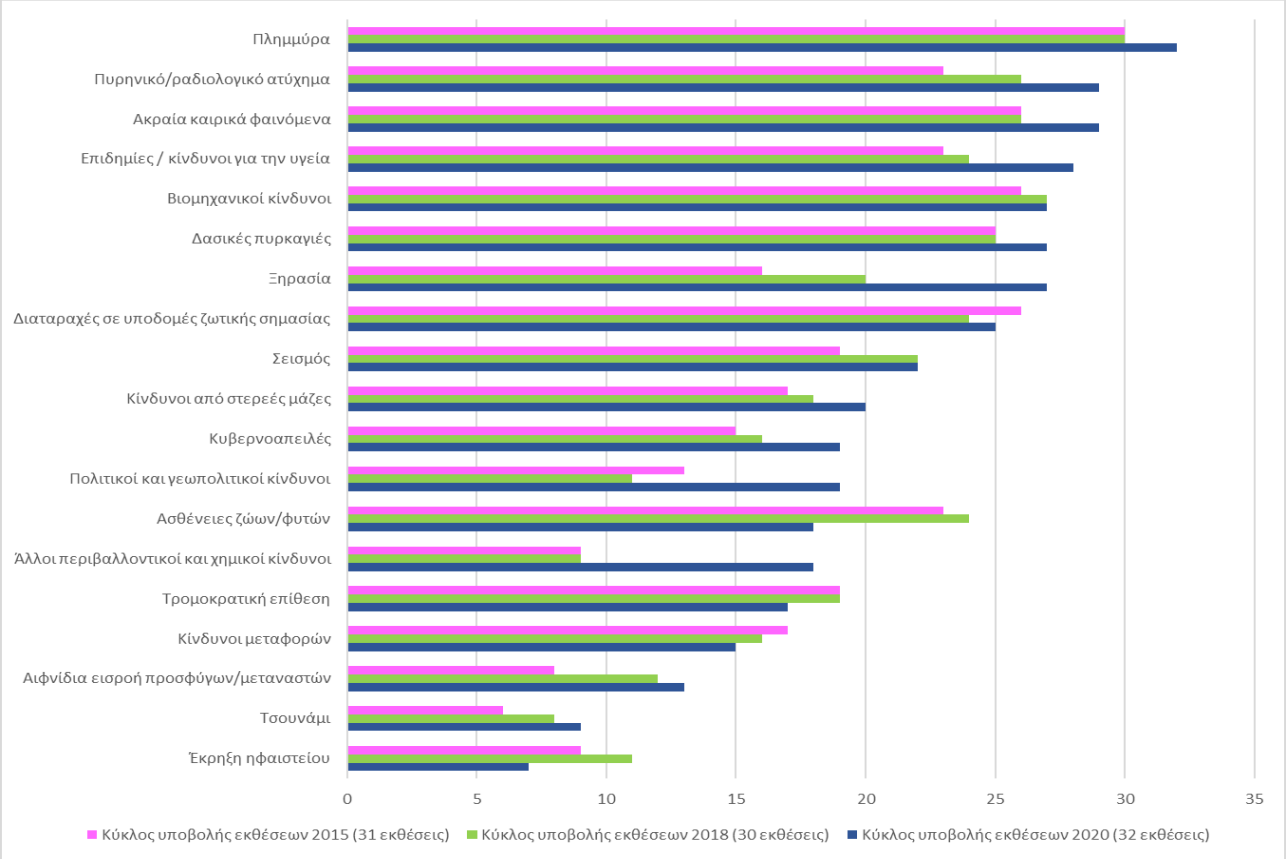
4.1 Κατανόηση και πρόβλεψη των κινδύνων

Α. Προσδιορισμός των βασικών κινδύνων καταστροφών[21]

Οι βασικοί κίνδυνοι που προκαλούν ανησυχία και αναφέρονται συχνότερα από το 2015 επιβεβαιώνονται. Για τουλάχιστον τα δύο τρίτα των κρατών μελών και των συμμετεχόντων κρατών, οι εν λόγω βασικοί κίνδυνοι που σχετίζονται με την υγεία της φύσης και των ανθρώπων είναι οι πλημμύρες, τα ακραία καιρικά φαινόμενα, η ανθρώπινη υγεία / οι πανδημίες, οι ξηρασίες και οι δασικές πυρκαγιές. Οι συνηθέστεροι ανθρωπογενείς ή τεχνολογικοί κίνδυνοι είναι οι πυρηνικοί και ραδιολογικοί κίνδυνοι, οι βιομηχανικοί κίνδυνοι και οι διαταραχές σε υποδομές ζωτικής σημασίας.

[19] Δεν υποβλήθηκαν εκθέσεις από τη Βόρεια Μακεδονία το Μαυροβούνιο και την Τουρκία (για την προθεσμία του 2015), τη Λετονία, τη Μάλτα, το Μαυροβούνιο, την Τουρκία (για την προθεσμία του 2018) και την Ισλανδία (για την προθεσμία του 2020).
[20] Άρθρο 3 παράγραφος 2 στοιχείο α) (απόφαση για τον ΜΠΠΕ).
[21] Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, ερωτήσεις 3 και 4.

Εξέλιξη των κινδύνων που προσδιόρισαν οι χώρες το 2015, το 2018 και το 2020

Διάγραμμα 3. Αριθμός χωρών που προσδιόρισαν συγκεκριμένο κίνδυνο καταστροφών ως σημαντικό στις εκθέσεις του 2015, του 2018 και του 2020. Πηγές: εκθέσεις του 2015 (επισκόπηση το 2017), εκθέσεις του 2018 (επισκόπηση το 2020), εκθέσεις του 2020 (συνοπτικές εκθέσεις σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών, ερώτηση 3).

Σε ολόκληρη την Ευρώπη, αυξάνεται η ανησυχία για ορισμένους κινδύνους καταστροφών. Ο κίνδυνος για τον οποίο έχει αυξηθεί περισσότερο η ανησυχία είναι η ξηρασία. Διπλάσιος αριθμός κρατών μελών της ΕΕ προσδιόρισαν τις ξηρασίες ως σημαντικό κίνδυνο το 2020 σε σύγκριση με το 2015. Η ανησυχία έχει επίσης αυξηθεί σχετικά με **τον κίνδυνο πυρηνικών και ραδιολογικών ατυχημάτων, τους κινδύνους που σχετίζονται με την ανθρώπινη υγεία, τις κυβερνοαπειλές, τα τσουνάμι, τις μετακινήσεις πληθυσμών, τους κινδύνους από στερεές μάζες** (κατολισθήσεις, χιονοστιβάδες, πτώσεις βράχων και καθιζήσεις), **τους γεωπολιτικούς και κοινωνικούς κινδύνους, τους κινδύνους που σχετίζονται με τις μεταφορές** και **τους περιβαλλοντικούς και χημικούς κινδύνους**[22].

Πλέον οι περισσότερες χώρες προσδιορίζουν επίσης λιγότερο πιθανούς αλλά πολύ σοβαρούς κινδύνους καταστροφών, παράλληλα με τους αναδυόμενους κινδύνους. Από το 2019 οι χώρες πρέπει να προσδιορίζουν κινδύνους **μικρής πιθανότητας με μεγάλο αντίκτυπο** (HILP, high-impact, low-probability). Οι αναφερόμενοι κίνδυνοι HILP διαφέρουν ανά χώρα. Οι κίνδυνοι HILP οι οποίοι προσδιορίζονται συχνότερα είναι οι πυρηνικοί/ραδιολογικοί κίνδυνοι, οι βιομηχανικοί κίνδυνοι και οι σεισμοί λόγω του δυνητικά πολύ σοβαρού αντικτύπου τους. Τα δύο τρίτα των χωρών προσδιορίζουν επίσης **αναδυόμενους κινδύνους** (απειλές ή παράγοντες κινδύνου που έχουν εντοπιστεί πρόσφατα ή γνωστοί κίνδυνοι που αναμένεται να αυξηθούν με

[22] Βλ. παράρτημα ΙΙ του συνοδευτικού εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής και την έκθεση «Overview of natural and man-made disaster risks the EU may face» (Επισκόπηση των κινδύνων φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών που ενδέχεται να αντιμετωπίσει η ΕΕ), SWD(2020) 3030, γράφημα 21.

την πάροδο του χρόνου). Οι συχνότερα αναφερόμενοι αναδυόμενοι κίνδυνοι είναι τα ακραία καιρικά φαινόμενα, οι πλημμύρες, οι δασικές πυρκαγιές, οι πανδημίες, οι πολιτικοί και γεωπολιτικοί κίνδυνοι, οι κίνδυνοι στον κυβερνοχώρο και οι διαταραχές σε υποδομές ζωτικής σημασίας. Η εμφάνιση ενός συγκεκριμένου κινδύνου μπορεί να αντικατοπτρίζει την όξυνση ορισμένων παραγόντων, για παράδειγμα παραγόντων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή ή την αύξηση των τρωτών σημείων. Μπορεί επίσης να αντικατοπτρίζει μεταβολές στις αντιλήψεις σχετικά με τον κίνδυνο και στις προσεγγίσεις της εκτίμησης κινδύνων. Είναι επίσης σημαντική η επαγρύπνηση για τους **κινδύνους που προσδιορίζονται από λίγες μόνο χώρες**. Για παράδειγμα, ορισμένες χώρες προσδιορίζουν τις ηλιακές καταιγίδες, οι οποίες θα μπορούσαν να προκαλέσουν σημαντικές διαταραχές στα συστήματα ΤΠ, καθώς και ορισμένους περιβαλλοντικούς και χημικούς κινδύνους, όπως τα νέα χωροκατακτητικά είδη και η απώλεια βιοποικιλότητας.

Λίγες μόνο χώρες κάλυψαν τις πολύπλοκες αλληλεπιδράσεις μεταξύ κινδύνων «φυσικών» και «ανθρωπογενών» καταστροφών, λαμβάνοντας υπόψη τις πολύπλοκες, σύνθετες και αλυσιδωτές επιπτώσεις στην εκτίμηση κινδύνων τους. Σχεδόν όλες οι χώρες κάλυψαν μια σειρά «φυσικών και ανθρωπογενών» καταστροφών. Πολλές χώρες αναγνωρίζουν επίσης τον αντίκτυπο και τις αλυσιδωτές επιπτώσεις σε ολόκληρη την κοινωνία, καθώς ανέφεραν κινδύνους οι οποίοι περιλαμβάνουν ευρύ φάσμα διαταραχών σε κρίσιμες υπηρεσίες ή στον εφοδιασμό, όπως στην ενέργεια, στην ύδρευση και στα χρηματοπιστωτικά συστήματα. Δεν κάνουν όλες οι χώρες ρητή αναφορά σε ανάλυση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των εν λόγω κινδύνων, ιδίως όσον αφορά τις πολύπλοκες, σύνθετες και αλυσιδωτές επιπτώσεις.

Οι χώρες επικεντρώνονται κυρίως σε βραχυπρόθεσμους κινδύνους· ωστόσο, η έκταση και το μέγεθος της ανθρωπογενούς κλιματικής αλλαγής και της υποβάθμισης του περιβάλλοντος καθιστούν απαραίτητο στις εκτιμήσεις κινδύνου να δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στις μακροπρόθεσμες αλλαγές. Οι χώρες καταγράφουν κυρίως τους οξείς (βραχυπρόθεσμους) κινδύνους, όπως πλημμύρες, δασικές πυρκαγιές και ακραία καιρικά φαινόμενα, και όχι τους χρόνιους (μακροπρόθεσμους) κινδύνους[23]. Για παράδειγμα, λίγα μόνο παράκτια κράτη ανέφεραν την αυξημένη τρωτότητα των παράκτιων κοινοτήτων ή υποδομών λόγω της ανόδου της στάθμης της θάλασσας ή της διάβρωσης των ακτών, οι οποίες, σε συνδυασμό με πιο ακραία παράκτια κύματα θύελλας, θα αυξήσουν τον κίνδυνο πλημμυρών στις ακτές. Ως κίνδυνοι που σχετίζονται με το κλίμα αναφέρονται συχνότερα οι οξείς κίνδυνοι που σχετίζονται με τα ύδατα (πλημμύρες, ξηρασίες, έντονες βροχοπτώσεις), αλλά και οι κίνδυνοι που σχετίζονται με τη θερμοκρασία (δασικές πυρκαγιές, καύσωνες), τον άνεμο (θύελλες) και τις μάζες στερεών υλικών (κατολισθήσεις). Όσον αφορά τις δευτερογενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, περίπου οι μισές χώρες ανέφεραν κινδύνους που σχετίζονται με την ανθρώπινη υγεία (π.χ. επιδημίες και πανδημίες), ενώ ορισμένες χώρες προσδιόρισαν μεγαλύτερες απειλές από νόσους που μεταδίδονται με διαβιβαστές λόγω της κλιματικής αλλαγής. Περίπου το ένα τρίτο αναφέρθηκε σε διάφορες μορφές διαταραχών στην αλυσίδα εφοδιασμού. Ορισμένες χώρες αναφέρθηκαν σε επιπτώσεις σε συγκεκριμένους οικονομικούς τομείς, όπως η γεωργία, η ενέργεια, η δασοκομία, η κτηνοτροφία, η ύδρευση, η αλιεία, η υγειονομική περίθαλψη και οι μεταφορές.

Για την εξασφάλιση της ανθεκτικότητας των εκτιμήσεων κινδύνων στις μελλοντικές εξελίξεις απαιτείται διεξοδικότερη ανάλυση των υποκείμενων παραγόντων των κινδύνων καταστροφών και των πιθανών αλληλεπιδράσεών τους, ωστόσο, λίγες μόνο χώρες ανέφεραν «δυναμικούς» παράγοντες κινδύνου πέραν της κλιματικής αλλαγής. Στους βασικούς αναφερόμενους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την επικινδυνότητα, την τρωτότητα και την

[23] Ταξινόμηση που παρέχεται στην εκτελεστική πράξη για την υποβολή εκθέσεων σχετικά με την προσαρμογή στο πλαίσιο της νομοθεσίας για το κλίμα. (ΕΕ L 278 της 26.8.2020, σ. 1).

έκθεση σε κινδύνους περιλαμβάνεται η κλιματική αλλαγή, οι επιπτώσεις της οποίας είναι επαρκώς τεκμηριωμένες. Λίγες μόνο χώρες ανέφεραν άλλους παράγοντες όπως η αστικοποίηση, οι δημογραφικές εξελίξεις και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Ανέφεραν επίσης την παγκοσμιοποίηση και τις διεθνείς και γεωπολιτικές εξελίξεις, καθώς και τις εξελίξεις στην τεχνολογία πληροφοριών και την ψηφιοποίηση.

Β. Μεθοδολογίες και πρακτικές για τις εθνικές εκτιμήσεις κινδύνων[24]

Οι εθνικές μεθοδολογίες προσδιορισμού και εκτίμησης κινδύνων διαφέρουν ως προς την πληρότητά τους. Η μεγαλύτερη συνοχή και συνέπεια θα διευκόλυνε τη σύγκριση των εκθέσεων μεταξύ των χωρών, καθώς και των εκτιμήσεων κινδύνων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με βάση ένα συμπαγές σύνολο εθνικών εκτιμήσεων κινδύνων.

Για να κατανοήσουμε το μέλλον, πρέπει να γνωρίζουμε το παρελθόν. Ωστόσο, οι εθνικές πρακτικές για τη συλλογή δεδομένων σχετικά με τις συνέπειες προγενέστερων καταστροφών δεν είναι συστηματικές και είναι πολύ ελλιπείς. Η συλλογή δεδομένων για απώλειες λόγω καταστροφών είναι απαραίτητη προκειμένου να διασφαλιστεί η εκπόνηση τεκμηριωμένων σεναρίων και να βελτιωθεί η ποσοτική ανάλυση κινδύνων. Ωστόσο, οι εθνικές εκθέσεις αποκαλύπτουν ότι **η συλλογή δεδομένων για απώλειες λόγω καταστροφών είναι ιδιαίτερα κατακερματισμένη και μη δομημένη** σε όλες σχεδόν τις χώρες, με μία μόνο χώρα να αναφέρει μια συνεκτική προσέγγιση σε εθνικό επίπεδο. Καμία χώρα δεν αναφέρεται στην υποβολή δεδομένων κινδύνου στον κόμβο δεδομένων κινδύνου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής[25], γεγονός το οποίο χρήζει περαιτέρω εξέτασης.

Οι μεθοδολογίες για τον προσδιορισμό και την ανάλυση κινδύνων διαφέρουν ανά χώρα και ανά είδος κινδύνου. Περίπου το ένα τρίτο των χωρών αναφέρει την ανάλυση **σεναρίων ενός μόνο κινδύνου** για τον προσδιορισμό κινδύνων, ενώ τα σενάρια πολλαπλών κινδύνων αναφέρονται λιγότερο συχνά. Λίγες μόνο χώρες παρείχαν πληροφορίες σχετικά με τα κριτήρια που χρησιμοποίησαν για τον **προσδιορισμό κινδύνων μικρής πιθανότητας με μεγάλο αντίκτυπο**. Οι χώρες χρησιμοποιούν επίσης διαφορετικά συστήματα για την **ταξινόμηση των κινδύνων**. Οι κίνδυνοι καταστροφών από φυσικούς κινδύνους ταξινομούνται μεν σαφέστερα, όμως ο χαρακτηρισμός των ανθρωπογενών, τεχνολογικών και κοινωνικών κινδύνων διαφέρει σε μεγαλύτερο βαθμό. Λίγες μόνο χώρες αναφέρουν τον **χρονικό ορίζοντα** των σεναρίων. Έτσι, περιορίζεται η κατανόηση του τρόπου και του βαθμού στον οποίο λαμβάνονται υπόψη σημαντικοί παράγοντες όπως η κλιματική αλλαγή.

Σε ορισμένες εκθέσεις παρέχονται παραδείγματα **εκπόνησης σεναρίων**, ενώ σε άλλες γίνονται αναφορές στα **σενάρια για την κλιματική αλλαγή** τα οποία προσδιορίστηκαν από τη Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή. Ωστόσο, **αυτό δεν τηρείται με συνέπεια**, κάτι το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε υποεκτίμηση των κινδύνων. Η επεξήγηση των **αβεβαιοτήτων** είναι σημαντική όσον αφορά τη διαφάνεια σχετικά με τις αβεβαιότητες που συνδέονται με την ανάλυση κινδύνων, για παράδειγμα όσον αφορά τους περιορισμούς των δεδομένων και των μοντέλων που χρησιμοποιούνται. Λίγο περισσότερες από το ένα τέταρτο των χωρών αναφέρουν ότι συνεκτιμούν τις αβεβαιότητες. Η εφαρμογή της **αρχής της προφύλαξης** μπορεί να συμβάλει στην αιτιολόγηση της εκτίμησης ενός δυνητικά σοβαρού κινδύνου καταστροφών, για τον οποίο η πιθανότητα δεν μπορεί να εκτιμηθεί με ακρίβεια· ωστόσο, λιγότερες από το ένα τέταρτο των χωρών αναφέρθηκαν σε τέτοιες παραμέτρους.

[24] Συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, ερωτήσεις 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 και 18.

[25] Κόμβος δεδομένων κινδύνου του κέντρου γνώσεων για τη διαχείριση του κινδύνου καταστροφών: https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/risk-data-hub.

Οι μεθοδολογίες που χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό του επιπέδου κινδύνου διαφέρουν. Όταν ένας κίνδυνος δεν μπορεί να εκτιμηθεί με πιθανοτικά και ποσοτικά μέσα, χρησιμοποιούνται άλλες ποιοτικές προσεγγίσεις. Περίπου οι μισές χώρες εφάρμοσαν ημιποσοτικές ή ποιοτικές προσεγγίσεις για τον προσδιορισμό του επιπέδου των επιπτώσεων. Όσον αφορά τις επιπτώσεις, λιγότερες από τις μισές χώρες δείχνουν ότι καλύπτουν **τις επιπτώσεις στον άνθρωπο, καθώς και τις οικονομικές, περιβαλλοντικές και πολιτικές/κοινωνικές επιπτώσεις**. Ωστόσο, ορισμένες χώρες ανέφεραν θετικά παραδείγματα σε ευρύτερο φάσμα επιπτώσεων, όπως οι κοινωνικές, οι οικονομικές ή οι επιπτώσεις στις υποδομές ζωτικής σημασίας. Πάνω από τα δύο τρίτα των χωρών παρουσίασαν τη σημασία κάθε κινδύνου χρησιμοποιώντας **πίνακα κινδύνων**[26].

Δεν αναφέρουν όλες οι χώρες μηχανισμούς τακτικής επανεξέτασης, παρότι απαιτείται τακτική επανεξέταση των εκτιμήσεων κινδύνων για την αποτύπωση των αλλαγών στο τοπίο κινδύνων. Ορισμένες χώρες δηλώνουν ότι επανεξετάζουν τακτικά τις εκτιμήσεις κινδύνων, και συνηθέστερα ανά 3 έτη. Σε ορισμένες χώρες, οι επανεξετάσεις ενεργοποιούνται από συγκεκριμένες καταστροφές ή επικαιροποιήσεις εκτιμήσεων συγκεκριμένων κινδύνων[27]· άλλες χώρες παρακολουθούν συνεχώς τις εξελίξεις που σχετίζονται με το τοπίο κινδύνων. Σε ορισμένες χώρες, η συχνότητα της επανεξέτασης των εκτιμήσεων κινδύνων ορίζεται από τον νόμο.

Η δημοσιοποίηση των πορισμάτων των εκτιμήσεων κινδύνων είναι ανομοιογενής. Με τη δημόσια διαφάνεια αυξάνεται η ευαισθητοποίηση σχετικά με τους κινδύνους και ενθαρρύνεται η ανάληψη δράσης για τη διασφάλιση της ανθεκτικότητας στις καταστροφές. Ωστόσο, μόνο οι μισές χώρες θέτουν τις εκτιμήσεις κινδύνων στη διάθεση του κοινού, ενώ μόνο το ένα τέταρτο των χωρών παρέχει συνδέσμους προς τους χάρτες κινδύνων οι οποίοι είναι διαθέσιμοι στο κοινό. Οι περισσότερες χώρες παρείχαν πληροφορίες σχετικά με τις πρακτικές **χαρτογράφησης κινδύνων**. Οι συχνότερα αναφερόμενοι χάρτες κινδύνων καλύπτουν τις πλημμύρες[28] και ακολουθούν οι δασικές πυρκαγιές, οι σεισμοί και οι πυρηνικοί/ραδιολογικοί κίνδυνοι. Δεν παρέχονται πληροφορίες σχετικά με χάρτες διασυνοριακών κινδύνων.

Υπάρχουν ορισμένα θετικά παραδείγματα συμμετοχής των βασικών ενδιαφερόμενων φορέων στη διαδικασία εκπόνησης των εκτιμήσεων κινδύνων. Τα πλαίσια **διακυβέρνησης** της εκτίμησης κινδύνων καθορίζονται στην εθνική νομοθεσία των περισσότερων χωρών. Διευθύνονται συχνότερα από υπουργεία ή υπηρεσίες που είναι αρμόδιες για την πολιτική προστασία. Στους ενδιαφερόμενους φορείς περιλαμβάνεται ευρύ φάσμα αρχών σε εθνικό και υποεθνικό επίπεδο από διάφορους εξειδικευμένους τομείς (όπως οι υποδομές ζωτικής σημασίας και οι μεταφορές), από την ακαδημαϊκή κοινότητα, τον ιδιωτικό τομέα (όπως οι διαχειριστές υποδομών ζωτικής σημασίας) και την κοινωνία των πολιτών. Η ίδια η διαδικασία εκτίμησης κινδύνων διαδραματίζει καίριο ρόλο στην αύξηση της ευαισθητοποίησης των βασικών κοινωνικών φορέων σχετικά με τους κινδύνους, ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις, φαίνεται ότι η διαδικασία εκτίμησης κινδύνων της πολιτικής προστασίας που συνδέεται με τις υποχρεώσεις του ΜΠΠΕ λειτουργεί μεμονωμένα.

[26] Κατευθυντήριες γραμμές για την υποβολή εκθέσεων, ερώτηση 5 (ΕΕ C 428 της 20.12.2019, σ. 8).

[27] Βάσει της οδηγίας 2007/60/ΕΚ απαιτείται τακτική επανεξέταση των προκαταρκτικών αξιολογήσεων των κινδύνων πλημμύρας και των σχεδίων διαχείρισης των κινδύνων πλημμύρας· ομοίως, τα σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού πρέπει να επικαιροποιούνται ανά 6 έτη σύμφωνα με την οδηγία 2000/60/ΕΚ.

[28] Μολονότι απαιτείται χαρτογράφηση της επικινδυνότητας πλημμύρας και των κινδύνων πλημμύρας για όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ βάσει της οδηγίας 2007/60/ΕΚ για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας (ΕΕ L 288 της 6.11.2007, σ. 186), δεν ανέφεραν όλες οι χώρες τη διαθεσιμότητα χαρτών πλημμύρας στις συνοπτικές εκθέσεις σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών.

Με βάση τα ανωτέρω, διατυπώνονται οι ακόλουθες συστάσεις σχετικά με **την κατανόηση και την πρόβλεψη των κινδύνων**.

Η Επιτροπή, από κοινού με τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη, θα πρέπει:

- Να αναθεωρήσει το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής του 2010 με τίτλο «Risk Assessment and Mapping Guidelines for Disaster Management»[29] (Εκτίμηση κινδύνων και εκπόνηση κατευθυντήριων γραμμών για τη διαχείριση καταστροφών) με στόχο την περαιτέρω ανάπτυξη της προληπτικής εκτίμησης κινδύνων σε εθνικό επίπεδο και τη μεγιστοποίηση των συνεργειών με τις διαδικασίες εκτίμησης κινδύνων που απαιτούνται από άλλες πτυχές της ενωσιακής νομοθεσίας (π.χ. υποδομές ζωτικής σημασίας, υγεία, κλιματική διαχείριση και διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας).
- Να αυξήσει τις ανταλλαγές γνώσεων μεταξύ χωρών και εμπειρογνωμόνων σχετικά με τρόπους περαιτέρω βελτίωσης των πρακτικών εκτίμησης κινδύνων, μεταξύ άλλων μέσω του Δικτύου Γνώσεων.

Τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη καλούνται:

- Να εντείνουν τις ανταλλαγές και τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και των συμμετεχόντων κρατών για τον προσδιορισμό και την πρόβλεψη των κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων των κινδύνων μικρής πιθανότητας με μεγάλο αντίκτυπο και των αναδυόμενων κινδύνων.
- Να ενισχύσουν τις διαδικασίες εκτίμησης κινδύνων καταστροφών για την καλύτερη πρόβλεψη και τον μετριασμό των επιπτώσεων των χρόνιων (μακροπρόθεσμων) κινδύνων, π.χ. της κλιματικής αλλαγής και των γεωπολιτικών κινδύνων, καθώς και των επιπτώσεων των οξέων (βραχυπρόθεσμων) κινδύνων.
- Να μεγιστοποιήσουν τις συνέργειες με τις διαδικασίες εκτίμησης κινδύνων που απαιτούνται από τη νομοθεσία της ΕΕ σε άλλους τομείς πολιτικής (π.χ. υποδομές ζωτικής σημασίας, υγεία, κίνδυνοι πλημμύρας, πολιτικές για το κλίμα).
- Να βελτιώσουν τη συστηματική συλλογή δεδομένων σχετικά με απώλειες και ζημίες από προγενέστερες καταστροφές, ώστε να βελτιωθεί η κατανόηση των μελλοντικών κινδύνων, και να δημοσιοποιούν τα δεδομένα αυτά μέσω του Κόμβου Δεδομένων Κινδύνου.

4.2 Βελτίωση της διακυβέρνησης των κινδύνων καταστροφών

Γ. Σχεδιασμός διαχείρισης κινδύνων καταστροφών[30]

Τα τρία τέταρτα των κρατών μελών και των συμμετεχόντων κρατών αναφέρουν ότι διαθέτουν ολοκληρωμένα νομικά πλαίσια για τη διαχείριση των κινδύνων καταστροφών. Τα πλαίσια συχνά συμπληρώνονται από νομοθεσία με την οποία θεσπίζονται αρμοδιότητες σε τομεακό και σε κατώτερο του εθνικού επίπεδο. Οι εκθέσεις δείχνουν ότι τα ειδικά πλαίσια για τη διαχείριση των κινδύνων καταστροφών (π.χ. οι νομοθετικές πράξεις για την πολιτική προστασία) συμπληρώνονται από άλλους νόμους, όπως τομεακή ή η κατώτερη της εθνικής νομοθεσία. Σχεδόν οι μισές χώρες αναφέρουν επίσης ότι διαθέτουν μη δεσμευτικά μέτρα και πολιτικές για τη συμπλήρωση των νομικών πλαισίων. Για τις περισσότερες χώρες, οι κύριες νομοθετικές πράξεις για την πολιτική προστασία καλύπτουν επίσης την εκτίμηση της

[29] Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής [SEC(2010)1626 της 21.12.2010].
[30] Συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, ερωτήσεις 3, 13, 15, 16, 21 και 22.

ικανότητας διαχείρισης κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων άλλων φάσεων της διαχείρισης κινδύνων καταστροφών.

Η διαχείριση των κινδύνων καταστροφών πραγματοποιείται σε όλες τις χώρες σε εθνικό επίπεδο, με τη συμμετοχή των περιφερειακών και των τοπικών αρχών σε διαφορετικό βαθμό. Οι περισσότερες χώρες αναφέρουν ότι διαθέτουν διαφορετικούς μηχανισμούς **κάθετης συνεργασίας** μεταξύ του εθνικού και του κατώτερου του εθνικού επιπέδου, καθώς και μηχανισμούς **οριζόντιου συντονισμού** μέσω των οποίων ευρύ φάσμα ενδιαφερόμενων φορέων συμμετέχει αποτελεσματικά στη διαχείριση των κινδύνων καταστροφών. Παρότι τα υπουργεία και οι αρχές που σχετίζονται με την πολιτική προστασία έχουν την πρωταρχική ευθύνη για τη διενέργεια εκτιμήσεων κινδύνων, μόνο το ένα τρίτο των χωρών αναφέρουν τη συμμετοχή ευρέος φάσματος άλλων αρχών αρμόδιων για άλλες πολιτικές ή ενδιαφερόμενων φορέων του ιδιωτικού τομέα. Ωστόσο, με την ευρεία τομεακή συμμετοχή στη διαδικασία αυτή μπορεί να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση σχετικά με τους κινδύνους και να βελτιωθεί η διαδικασία.

Στα δύο τρίτα των χωρών, οι δημόσιες αρχές που είναι αρμόδιες για την πολιτική προστασία συντονίζουν τη διαδικασία εκτίμησης κινδύνων, ετοιμότητας και αντιμετώπισης. Περίπου το ένα τρίτο των χωρών αναφέρουν ότι άλλες τομεακές αρχές και ο ιδιωτικός τομέας είναι οι αρμόδιοι φορείς για διάφορες μορφές πρόληψης (όπως τα υπουργεία περιβάλλοντος, ενέργειας, οικονομίας, υγείας, γεωργίας και δασοκομίας). Παραδείγματα φορέων του ιδιωτικού τομέα που είναι αρμόδιοι για συγκεκριμένες μορφές πρόληψης αποτελούν εκείνοι οι οποίοι είναι υπεύθυνοι για τη διαχείριση κινδύνων βιομηχανικών ατυχημάτων και την πυρηνική ασφάλεια.

Περισσότερες από το ένα τρίτο των χωρών αναφέρουν ότι διαθέτουν κάποια μορφή εγγράφου για τον σχεδιασμό διαχείρισης κινδύνων. Περίπου το ένα τέταρτο των χωρών αναφέρουν κάποια μορφή ολοκληρωμένης εθνικής στρατηγικής για τις καταστροφές ή την ασφάλεια[31]. Οι περισσότερες αναφέρουν επίσης **μέτρα πρόληψης και ετοιμότητας** για τους διασυνοριακούς κινδύνους και τους κινδύνους μικρής πιθανότητας με μεγάλο αντίκτυπο (HILP) που προσδιόρισαν, ωστόσο, καμία δεν προβλέπει μέτρα για την αντιμετώπιση όλων των κινδύνων HILP που προσδιόρισε. Τα μέτρα αφορούν πρωτίστως την ετοιμότητα, για παράδειγμα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης, ενώ αναφέρονται λιγότερα μέτρα πρόληψης. Για παράδειγμα, λίγες μόνο χώρες ανέφεραν μέτρα πρόληψης που σχετίζονται με τη χρήση γης και τον χωροταξικό σχεδιασμό για τη διαχείριση πλημμυρών, βιομηχανικών κινδύνων και κινδύνων από σεισμούς και ηφαίστεια.

Παρότι οι περισσότερες χώρες αναφέρουν ορισμένα μέτρα πρόληψης και ετοιμότητας, παρέχονται περιορισμένες πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο ιεράρχησης των εν λόγω μέτρων και τον χρόνο εφαρμογής τους. Οι εθνικές εκθέσεις διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο στην παροχή πληροφοριών σχετικά με τον προσδιορισμό των κινδύνων και, ως εκ τούτου, αποτελούν τη βάση των αποφάσεων για επενδύσεις στην πρόληψη. Η διαχείριση κινδύνων εμπεριέχει επίσης την ιεράρχηση, τον σχεδιασμό και τη χρηματοδότηση μέτρων ετοιμότητας και πρόληψης, καθώς και τον προσδιορισμό των επικεφαλής αρχών. Μολονότι οι χώρες αναφέρουν μέτρα για τους διασυνοριακούς κινδύνους και τους κινδύνους μικρής πιθανότητας με μεγάλο αντίκτυπο, πολύ λίγες αναφέρουν το χρονοδιάγραμμα για την εφαρμογή των μέτρων και τις σχετικές ρυθμίσεις χρηματοδότησης.

[31] Οι χώρες δεν υποχρεούνται να διαθέτουν σχέδια διαχείρισης κινδύνων στην Επιτροπή ούτε να παρέχουν συνοπτικές πληροφορίες σχετικά με αυτά. Ως εκ τούτου, δεν κατέστη δυνατή η συνολική αξιολόγηση της προόδου όσον αφορά την «*περαιτέρω ανάπτυξη και βελτίωση του σχεδιασμού διαχείρισης κινδύνων καταστροφών*».

Δ. Διασυνοριακή διαχείριση κινδύνων[32]

Όλα τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη προσδιορίζουν συστηματικά βασικούς κινδύνους διασυνοριακού χαρακτήρα. Αυτό είναι απαραίτητο για τη διαχείριση των κινδύνων σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, οι οποίες είναι σε μεγάλο βαθμό διασυνδεδεμένες. Οι συχνότερα προσδιοριζόμενοι διασυνοριακοί κίνδυνοι είναι τα πυρηνικά και ραδιολογικά ατυχήματα, οι πλημμύρες, οι δασικές πυρκαγιές και οι πανδημίες/επιδημίες. Για πρώτη φορά, ζητήθηκε από τις χώρες να προσδιορίσουν **διαδικασίες και μέτρα σε διασυνοριακό, διαπεριφερειακό και διεθνές επίπεδο**, καθώς και **μέτρα για την αντιμετώπιση των διασυνοριακών κινδύνων**. Οι εκθέσεις παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τη διακυβέρνηση της διαχείρισης κινδύνων, μεταξύ άλλων όσον αφορά τη διασυνοριακή συνεργασία για τη διαχείριση διασυνοριακών κινδύνων και κινδύνων με διασυνοριακές επιπτώσεις.

Παρότι οι εκθέσεις των χωρών αντικατοπτρίζουν την ιεράρχηση των διαδικασιών και των μέτρων για τη διαχείριση των προσδιορισθέντων κινδύνων, φαίνεται ότι υπάρχουν κενά είτε στην εφαρμογή είτε στην αναφορά των εν λόγω διαδικασιών και μέτρων. Τα περισσότερα **διασυνοριακά μέτρα** που αναφέρθηκαν αφορούν πυρηνικούς και ραδιολογικούς κινδύνους, πλημμύρες, βιομηχανικά ατυχήματα, δασικές πυρκαγιές και διαταραχές σε υποδομές. Περίπου το 70 % των χωρών που προσδιορίζουν ορισμένους διασυνοριακούς κινδύνους παρέχουν επίσης πληροφορίες σχετικά με τα μέτρα για τη διαχείριση των εν λόγω διασυνοριακών κινδύνων. Καμία χώρα δεν αναφέρει μέτρα για τη διαχείριση όλων των διασυνοριακών κινδύνων που προσδιόρισε. Η διασυνοριακή συνεργασία επικεντρώνεται κυρίως στην ετοιμότητα και, σε μικρότερο βαθμό, στην πρόληψη και στις διασυνοριακές εκτιμήσεις κινδύνων. Τα περισσότερα μέτρα που αναφέρονται για διασυνοριακά ζητήματα είναι «μη διαρθρωτικά», όπως η κατάρτιση και η εκπαίδευση, τα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης και η αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού.

Τα διεθνή και τα ευρωπαϊκά πλαίσια αναφέρονται ευρέως. Ορισμένες χώρες αναφέρονται στη σημαντική τομεακή **νομοθεσία της ΕΕ** με την οποία ενισχύεται η διασυνοριακή συνεργασία για τη διαχείριση ορισμένων κινδύνων, ιδίως για τις πλημμύρες[33], τα μεγάλα βιομηχανικά ατυχήματα[34] και τις υποδομές ζωτικής σημασίας[35]. Οι χώρες αναφέρουν επίσης ευρύ φάσμα διασυνοριακής συνεργασίας σε **διεθνείς διαδικασίες ή οργανισμούς**, όπως το πλαίσιο Σεντάι των Ηνωμένων Εθνών για τη μείωση του κινδύνου καταστροφών, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ) και ο Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου (ΝΑΤΟ), που αναφέρονται περίπου από το ένα τρίτο των χωρών. Λίγες μόνο χώρες αναφέρονται στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) ή σε μακροπεριφερειακά πλαίσια ή οργανισμούς (π.χ. του Δούναβη και της Βαλτικής Θάλασσας). Το ένα τρίτο των χωρών σημειώνουν ότι το διασυνοριακό έργο ενισχύεται από τον ίδιο τον ΜΠΠΕ. Αναφέρονται λίγα παραδείγματα διμερών συμφωνιών συνεργασίας σε παραμεθόριες περιοχές, για παράδειγμα σχετικά με τις έγκαιρες προειδοποιήσεις και τις κοινοποιήσεις κινδύνων, τη συνεργασία όσον αφορά τις εκτιμήσεις κινδύνων και τα πρωτόκολλα ετοιμότητας, την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τις έγκαιρες προειδοποιήσεις και την επακόλουθη αντιμετώπιση.

[32] Συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, ερωτήσεις 3, 13, 16, 21 και 22.
[33] ΕΕ L 288 της 6.11.2007, σ. 186.
[34] Οδηγία 2021/18/ΕΕ (ΕΕ L 197 της 24.7.2012, σ. 1).
[35] Οδηγία (ΕΕ) 2022/2557 (ΕΕ L 333 της 27.12.2022, σ. 164).

Ε. Αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τους κινδύνους και συστήματα συναγερμού[36]

Δεν αναφέρονται διεξοδικά όλα τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη στην ευαισθητοποίηση σχετικά με τους κινδύνους, παρότι οι δυσμενείς συνέπειες των καταστροφών μπορούν να μειωθούν μέσω της ετοιμότητας του πληθυσμού όσον αφορά τον τρόπο δράσης σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Περίπου τα τρία τέταρτα των χωρών αναφέρουν ορισμένες δραστηριότητες που διεξάγονται από τις αρχές πολιτικής προστασίας και άλλους βασικούς φορείς για την παροχή **πληροφοριών σχετικά με τους κινδύνους καταστροφών και την αύξηση της ευαισθητοποίησης του πληθυσμού σχετικά με τους κινδύνους**, αλλά οι ειδικές πληροφορίες είναι σπάνιες. Στις εκστρατείες προβολής χρησιμοποιούνται διάφορα εργαλεία επικοινωνίας (τηλεοπτική και ραδιοφωνική διαφήμιση, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μικρού μήκους ταινίες κινουμένων σχεδίων, έντυπα και φυλλάδια) και ιστοσελίδες που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τους κινδύνους. Υπάρχουν ορισμένα θετικά παραδείγματα εκπαιδευτικών εκστρατειών.

Οι χώρες ενημερώνουν το κοινό όσον αφορά τους κινδύνους ώστε να αυξηθεί η γενική ευαισθητοποίηση σχετικά με τους κινδύνους, ωστόσο, μόνο οι μισές χώρες αναφέρουν ότι οι εκτιμήσεις κινδύνων τους είναι διαθέσιμες στο κοινό. Οι επαναλαμβανόμενες εκστρατείες ευαισθητοποίησης σχετικά με τους κινδύνους συχνά αφορούν όλες τις πτυχές της ανθεκτικότητας και της αυτοπροστασίας που σχετίζονται με κινδύνους και καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, αλλά λίγες μόνο χώρες γνωστοποιούν λεπτομέρειες σχετικά με τις στρατηγικές αυτών των εκστρατειών. Οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης σχετικά με τις πλημμύρες και τις δασικές πυρκαγιές είναι οι συχνότερα αναφερόμενες εκστρατείες για συγκεκριμένους κινδύνους. Το ένα τρίτο των χωρών αναφέρουν ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα αποτελούν σημαντικούς διαύλους για την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τους κινδύνους.

Η συναγερμική ειδοποίηση και η προειδοποίηση του πληθυσμού είναι καίριας σημασίας για την επικοινωνία σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και κρίσης, ωστόσο, μόνο λίγο περισσότερες από τις μισές χώρες αναφέρουν ότι χρησιμοποιούν διάφορους τρόπους προειδοποίησης του πληθυσμού σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης. Παραδείγματα εργαλείων που αναφέρθηκαν αποτελούν οι σειρήνες, τα μηνύματα κινητής τηλεφωνίας, οι ειδικές εφαρμογές για έξυπνα τηλέφωνα και η χρήση των παραδοσιακών μέσων ενημέρωσης (ραδιόφωνο/τηλεόραση). Η δυνατότητα έγκαιρης προειδοποίησης και το χρονικό περιθώριο που μπορεί να δοθεί στον πληθυσμό και στις αρμόδιες αρχές για να αναλάβουν δράση εξαρτώνται από το είδος του κινδύνου καταστροφών. Ορισμένες χώρες αναφέρονται στην εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ, βάσει της οποίας απαιτούνται προειδοποιήσεις του κοινού μέσω κινητών τηλεφώνων έως το 2022[37].

Είναι σημαντικό να καλύπτονται οι ανάγκες των πλέον ευάλωτων ομάδων κατά τη διαχείριση κινδύνων, ωστόσο, λίγες χώρες αναφέρουν τέτοιες δραστηριότητες. Λίγες χώρες αναφέρουν κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τον τρόπο συνεκτίμησης των αναγκών των ατόμων με αναπηρία και άλλων ευάλωτων ομάδων σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης. Ορισμένες χώρες αναφέρουν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες ευαισθητοποίησης σχετικά με τους κινδύνους για τη στήριξη των ευάλωτων ομάδων.

[36] Συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, ερωτήσεις 8, 17, 19 και 20.
[37] Οδηγία (ΕΕ) 2018/1972 για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Κώδικα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών (ΕΚΗΕ) (ΕΕ L 321 της 17.12.2018, σ. 36).

ΣΤ. Συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης και ικανότητες αντιμετώπισης

Ο έγκαιρος εντοπισμός επικείμενων καταστροφών είναι ζωτικής σημασίας για τη μείωση των δυσμενών συνεπειών. Τα περισσότερα κράτη μέλη και συμμετέχοντα κράτη αναφέρουν ότι διαθέτουν σχετικά συστήματα. Ωστόσο, μόνο οι μισές περίπου από τις χώρες που προσδιορίζουν ορισμένους κινδύνους ως σημαντικούς αναφέρουν ότι διαθέτουν συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης για τους εν λόγω κινδύνους. Υπάρχουν συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης για ευρύ φάσμα καταστροφών, οι οποίες σχετίζονται κυρίως με φυσικούς κινδύνους· συχνότερα καλύπτονται τα ακραία καιρικά φαινόμενα και οι πλημμύρες και ακολουθούν οι σεισμοί και οι δασικές πυρκαγιές. Όσον αφορά τους τεχνολογικούς κινδύνους, τα συχνότερα αναφερόμενα είναι τα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης για πυρηνικά και ραδιολογικά ατυχήματα, ενώ ακολουθούν τα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης για κινδύνους στον κυβερνοχώρο, διαταραχές σε υποδομές ζωτικής σημασίας και βιομηχανικά ατυχήματα. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να καθιερωθεί η παρακολούθηση των επιβαρυντικών παραγόντων (όπως οι συνθήκες ξηρής βλάστησης που αυξάνουν τον κίνδυνο δασικών πυρκαγιών, ο κορεσμός του εδάφους που αυξάνει τον κίνδυνο πλημμυρών, η σεισμική κίνηση, η εξάπλωση ιικών εξάρσεων) σε πραγματικό χρόνο.

Πολλές χώρες χρησιμοποιούν διεθνή ή ευρωπαϊκά συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης, ιδίως όσον αφορά τον σεισμικό κίνδυνο, την πυρηνική και ραδιολογική παρακολούθηση και την παρακολούθηση των απειλών κατά της υγείας, αλλά μόνο λίγες χώρες αναφέρονται στις υπηρεσίες του προγράμματος Copernicus. Οι χώρες αναφέρουν ορισμένα παραδείγματα στοχευμένων διασυνοριακών συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης με κοινοποίηση των καταστροφών. Φορείς του ιδιωτικού τομέα αναφέρονται ως υπεύθυνοι για την παρακολούθηση, τον εντοπισμό και την πρόβλεψη κινδύνων που σχετίζονται με τις οικονομικές τους δραστηριότητες.

Είναι σημαντικό να υπάρχουν κατάλληλα προετοιμασμένοι και εξοπλισμένοι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς επιφορτισμένοι με την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης. Ωστόσο, λίγες μόνο χώρες αναφέρουν ότι διαθέτουν υποδομές ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης. Για τη διαχείριση του μεταβαλλόμενου τοπίου κινδύνων, και ενώ εντείνονται οι κίνδυνοι που σχετίζονται με το κλίμα, όπως οι πλημμύρες και οι δασικές πυρκαγιές, οι χώρες πρέπει να βελτιώσουν την εθνική τους **ικανότητα αντιμετώπισης**. Περίπου οι μισές χώρες αναφέρουν συστήματα για τη διασφάλιση της επαρκούς διατήρησης των πόρων. Παρασχέθηκαν ορισμένες περιορισμένες πληροφορίες σχετικά με συγκεκριμένες ικανότητες αντιμετώπισης των δασικών πυρκαγιών, των πλημμυρών, των ΧΒΡΠ[38] απειλών, καθώς και αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης στον τομέα της υγείας.

Με βάση τα ανωτέρω, διατυπώνονται οι ακόλουθες συστάσεις σχετικά με **τη βελτίωση της διακυβέρνησης των κινδύνων καταστροφών**.

Η Επιτροπή, από κοινού με τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη, θα πρέπει:

- Να αναπτύξουν περαιτέρω την ανταλλαγή ορθών πρακτικών μεταξύ χωρών και εμπειρογνωμόνων, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο του Δικτύου Γνώσεων, με στόχο τη βελτίωση των εργαλείων σχεδιασμού και των δομών λήψης αποφάσεων για τη στήριξη της αποτελεσματικής διακυβέρνησης των κινδύνων[39].

[38] Χημικές, βιολογικές, ραδιολογικές, πυρηνικές.

[39] Σύμφωνα με τις συστάσεις και τις δράσεις που αναλήφθηκαν σε συνέχεια του εργαστηρίου πολιτικής προστασίας της ισπανικής προεδρίας με θέμα «Strengthening Governance for Disaster Risk Management in Europe» (Ενίσχυση της διακυβέρνησης για τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών στην Ευρώπη) που πραγματοποιήθηκε στις 5-6 Ιουλίου 2023.

- Να βελτιώσουν περαιτέρω τα πανευρωπαϊκά εργαλεία και τις πανευρωπαϊκές υπηρεσίες έγκαιρης προειδοποίησης. Κατά περίπτωση, να αυξήσουν τη χρήση εργαλείων όπως η «υπηρεσία διαχείρισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης του Copernicus» και η επιστημονική υπηρεσία αναφοράς καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, η οποία λειτουργεί 24 ώρες το εικοσιτετράωρο, 7 ημέρες την εβδομάδα και παρέχεται από τον επιστημονικό και τεχνικό συμβουλευτικό μηχανισμό για την κάλυψη φυσικών, πυρηνικών και ραδιολογικών κινδύνων.

Τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη καλούνται:

- Να προωθήσουν μια προσέγγιση για το σύνολο της κοινωνίας σε όλα τα στάδια της διαδικασίας διαχείρισης κινδύνων καταστροφών, με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων φορέων: δημόσιων οργανισμών, ακαδημαϊκών και ερευνητικών φορέων, του ιδιωτικού τομέα, της κοινωνίας των πολιτών και των κοινοτήτων[40].
- Να ενισχύσουν τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών, μεταξύ άλλων με δράσεις για τη διαχείριση βασικών κινδύνων με διασυνοριακές επιπτώσεις και κινδύνων που σχετίζονται με καταστροφές οι οποίες προκαλούν ή είναι ικανές να προκαλέσουν πολυκρατικές διασυνοριακές επιπτώσεις.
- Να αναπτύξουν περαιτέρω τα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης για σημαντικούς κινδύνους και, όπου είναι δυνατόν, να αξιοποιήσουν τα διασυνοριακά συστήματα που έχει αναπτύξει η ΕΕ, όπως το ευρωπαϊκό σύστημα προειδοποίησης για τις πλημμύρες του Copernicus, το ευρωπαϊκό σύστημα πληροφόρησης για τις δασικές πυρκαγιές και το ευρωπαϊκό παρατηρητήριο για την ξηρασία.
- Να προωθήσουν ισχυρότερες δράσεις σε εθνικό επίπεδο για την κάλυψη των αναγκών των ευάλωτων ατόμων κατά τη διαχείριση κινδύνων.

4.3 Ενσωμάτωση και επενδύσεις στη διαχείριση κινδύνων καταστροφών

Ζ. Διατομεακή διαχείριση κινδύνων καταστροφών[41]

Έχουν αναφερθεί θετικά παραδείγματα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιείται η διαχείριση κινδύνων καταστροφών στο πλαίσιο πολιτικών εκτός της πολιτικής προστασίας και από άλλες αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες και φορείς. Ωστόσο, εξακολουθούν να απαιτούνται βελτιώσεις στη διατομεακή διαχείριση κινδύνων προκειμένου να επιτευχθεί ανθεκτικότητα για το σύνολο της κοινωνίας. Οι εθνικές εκθέσεις παρέχουν θετικά παραδείγματα μηχανισμών οριζόντιου συντονισμού στους οποίους οι εθνικές δομές διακυβέρνησης περιλαμβάνουν φορείς από διάφορους τομείς καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου διαχείρισης των κινδύνων καταστροφών, ιδίως δημόσιες αρχές, τον ιδιωτικό τομέα, τοπικές αρχές, την κοινωνία των πολιτών, ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα. Καθώς παρουσιάζονται ορισμένα κενά στις αναφορές σχετικά με τον οριζόντιο συντονισμό και τον διατομεακό συντονισμό και αναφέρονται πολύ λίγες ολοκληρωμένες στρατηγικές διαχείρισης κινδύνων, μπορούν να γίνουν περισσότερα για την ενίσχυση του προφίλ των εργαλείων διαχείρισης κινδύνων καταστροφών, για παράδειγμα με τη διασφάλιση της συνάφειας των εκτιμήσεων κινδύνων με άλλους τομείς.

Άλλες πολιτικές της ΕΕ συμβάλλουν επίσης στην ανθεκτικότητα στις καταστροφές. Στη διαχείριση κινδύνων καταστροφών πρέπει να ενσωματώνονται τακτικά νέα εργαλεία

[40] Βλ. ανωτέρω.

[41] Συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, ερωτήσεις 2, 3, 4, 12, 13, 14, 15 και 16.

πολιτικής τα οποία αναπτύσσονται σε επίπεδο ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας[42]. Ορισμένες χώρες αναφέρουν **άλλες ενωσιακές πολιτικές και νομοθετικές πράξεις** με τις οποίες ενισχύονται η ανθεκτικότητα στις καταστροφές και η διασυνοριακή συνεργασία, και οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, τις υποδομές ζωτικής σημασίας, την κυβερνοασφάλεια, την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, τη διαχείριση των κινδύνων ξηρασίας και πλημμύρας, τα βιομηχανικά ατυχήματα και τη συνεργασία για την πυρηνική ασφάλεια. Με τα παραδείγματα αυτά καταδεικνύεται ότι η διαχείριση κινδύνων καταστροφών πρέπει να είναι συνεκτική και να αναπτύσσει συνέργειες με άλλες πολιτικές, ιδίως με τις πολιτικές για την κλιματική αλλαγή, την προστασία των υποδομών ζωτικής σημασίας και τη βιώσιμη χρηματοδότηση.

Παρότι οι κίνδυνοι καταστροφών υπερβαίνουν τους κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα και τα μέτρα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή καλύπτουν πολλούς τομείς πέραν της διαχείρισης κινδύνων καταστροφών, οι συνέργειες μεταξύ των δύο διαδικασιών είναι σημαντικές. Τα δύο τρίτα των χωρών αναφέρουν ότι διαθέτουν σχέδια προσαρμογής σε εθνικό επίπεδο. Παραδείγματα κοινών τομέων της διαχείρισης κινδύνων καταστροφών και των μέτρων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή είναι η παρακολούθηση, η συλλογή και η επεξεργασία πληροφοριών και δεδομένων για τους κινδύνους καταστροφών που σχετίζονται με το κλίμα. Για να καταστούν δυνατές οι συνέργειες και να αποφευχθεί η υποεκτίμηση των κινδύνων καταστροφών, είναι επίσης σημαντικό οι εκτιμήσεις κινδύνων καταστροφών να περιλαμβάνουν προβλέψεις και σενάρια για την κλιματική αλλαγή.

Οι διαταραχές σε υποδομές ζωτικής σημασίας συγκαταλέγονται σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των βασικών κινδύνων καταστροφών, ιδίως οι διαταραχές στα ενεργειακά δίκτυα, στις υπηρεσίες ύδρευσης, στις τηλεπικοινωνίες, στα δίκτυα μεταφορών, στις χρηματοπιστωτικές δομές, στον εφοδιασμό με τρόφιμα και στην υγειονομική περίθαλψη. Οι τομείς αυτοί έχουν μεγάλες δυνατότητες πρόκλησης αλυσιδωτών επιπτώσεων σε άλλους τομείς. Ορισμένες θαλάσσιες υποδομές ζωτικής σημασίας, όπως οι λιμένες, ενδέχεται να καταστούν πιο ευάλωτες λόγω των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, ιδίως λόγω της ανόδου της στάθμης της θάλασσας. Λίγο περισσότερες από τις μισές χώρες αναφέρουν ότι εφαρμόζουν πολιτικές για την προστασία των υποδομών ζωτικής σημασίας. Το ένα τρίτο των χωρών αναφέρουν ότι εφαρμόζουν συγκεκριμένα μέτρα, όπως ο σχεδιασμός για την πολιτική προστασία, οι εκτιμήσεις και η ανάλυση κινδύνων και απειλών, η συνεργασία μεταξύ των αρχών και των επιχειρήσεων, οι διαδικαστικές και τεχνικές πτυχές και τα μέτρα για συγκεκριμένους κινδύνους.

Με τις πολιτικές βιώσιμης χρηματοδότησης παρέχονται ευκαιρίες για μέτρα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και πρόληψης των κινδύνων. Η **ασφάλιση** έναντι καταστροφών, με την οποία στηρίζεται η ανάκαμψη από καταστροφές, μπορεί επίσης να διαδραματίσει ρόλο στην παροχή κινήτρων για την πρόληψη και την «εξυπνότερη ανοικοδόμηση». Ορισμένες χώρες αναφέρουν στις εθνικές εκθέσεις την ασφάλιση ως ιδιωτική πηγή χρηματοδότησης για τους κινδύνους καταστροφών. Μια έρευνα σχετικά με την ασφάλιση έναντι καταστροφών η οποία διενεργήθηκε μεταξύ εθνικών εμπειρογνωμόνων για την πρόληψη καταστροφών καταδεικνύει ότι η ασφάλιση καλύπτει πολλές καταστροφές από φυσικούς κινδύνους σε όλα τα κράτη μέλη. Ωστόσο, υπάρχει σημαντικό χάσμα όσον αφορά την προστασία του κλίματος

[42] Στο παράρτημα των κατευθυντήριων γραμμών για την υποβολή εκθέσεων παρουσιάζεται το τοπίο των πολιτικών της ΕΕ πριν από την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία.

λόγω διαφόρων εμποδίων, όπως το κόστος ασφάλισης, οι περιοριστικοί όροι, τα ανώτατα όρια αποζημίωσης και η έλλειψη διαθέσιμης ασφάλισης για περιοχές υψηλού κινδύνου[43].

Η. Εθνικοί μηχανισμοί δημόσιας και ιδιωτικής χρηματοδότησης[44]

Για τις επενδύσεις στη διαχείριση κινδύνων καταστροφών απαιτείται επαρκής χρηματοδότηση. Χρειάζονται ισχυρά εθνικά δημόσια οικονομικά ώστε να καλύπτουν τόσο την αντιμετώπιση των αυξανόμενων επιπτώσεων που σχετίζονται με το κλίμα όσο και την ανάκαμψη από αυτές, καθώς και τα μέτρα ετοιμότητας, πρόληψης και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Σε πολλές εκθέσεις παρέχονται παραδείγματα εθνικών μηχανισμών χρηματοδότησης για τους κινδύνους καταστροφών. Περιλαμβάνουν αποθεματικά για απρόβλεπτα ή ειδικά ταμεία για την αντιμετώπιση καταστροφών (τα οποία αναφέρεται ότι είναι διαθέσιμα σε λίγες χώρες) και μεταβιβάσεις του χρηματοοικονομικού κινδύνου των καταστροφών με τη συνδρομή ιδιωτικών φορέων, ιδίως με τη μορφή **ασφάλισης** έναντι καταστροφών. Λίγο περισσότερες από τις μισές χώρες αναφέρουν **ευέλικτες δημοσιονομικές προβλέψεις**, με τη μορφή αποθεματικών δημοσιονομικών πόρων και ταμείων για απρόβλεπτα με σκοπό την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης. Λίγες χώρες ανέφεραν ειδική **χρηματοδότηση για την πρόληψη** προκειμένου να καλυφθεί η αυξανόμενη ανάγκη για επενδύσεις στην πρόληψη με σκοπό τη μείωση των απωλειών μέσω της ενίσχυσης της ανθεκτικότητας. Οι χώρες ανέφεραν συχνότερα ότι έχουν διαθέσιμους δημοσιονομικούς πόρους για την ετοιμότητα και την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης[45].

Παρότι διατίθεται ενωσιακή χρηματοδότηση για τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών, συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης, αναφέρεται περιορισμένη απορρόφηση. Μολονότι τα δύο τρίτα των χωρών ανέφεραν ορισμένα κονδύλια της ΕΕ, οι αναφορές δεν είναι ούτε συνεκτικές ούτε ολοκληρωμένες. Για παράδειγμα, μόνο περίπου το ένα τέταρτο των χωρών ανέφεραν τη χρήση των διαρθρωτικών ταμείων και των ταμείων της πολιτικής συνοχής (2014-2020), παρότι περίπου τα δύο τρίτα των κρατών μελών της ΕΕ χρησιμοποίησαν τα ταμεία αυτά για δαπάνες διαχείρισης κινδύνων καταστροφών[46].

Για κάθε χώρα, η έγκριση των δαπανών διαχείρισης κινδύνων καταστροφών στο πλαίσιο των ταμείων της πολιτικής συνοχής κατά την περίοδο προγραμματισμού 2021-2027 προϋποθέτει την υποβολή των εκθέσεων του άρθρου 6 (αναγκαίοι πρόσφοροι όροι[47]). Οι συνοπτικές εκθέσεις σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών που ελήφθησαν περιλαμβάνουν τους βασικούς κινδύνους που σχετίζονται με την εκάστοτε χώρα, αλλά παρασχέθηκαν μόνο πολύ περιορισμένες πληροφορίες σχετικά με τις πηγές χρηματοδότησης, την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων και το χρονοδιάγραμμα για την εφαρμογή των σχετικών

[43] Climate protection gap (Χάσμα όσον αφορά την προστασία του κλίματος) [SWD(2021) 123 final της 27.5.2021].

[44] Συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, ερωτήσεις 8, 17, 19 και 20.

[45] SWD(2021)123 final της 27.5.2021, «Closing the climate protection gap- Scoping policy and data gap» (Κάλυψη του χάσματος όσον αφορά την προστασία του κλίματος — Διερεύνηση του χάσματος πολιτικών και δεδομένων).

[46] 18 σημερινά κράτη μέλη της ΕΕ χρησιμοποίησαν τα διαρθρωτικά ταμεία και τα ταμεία της πολιτικής συνοχής για τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών (2014-2020).

[47] Στον κανονισμό (ΕΕ) 2021/1060 παράρτημα IV (ΕΕ L 231 της 30.6.2021, σ. 159) καθορίζονται οι όροι που συνδέονται με τη συμμόρφωση των κρατών μελών της ΕΕ με το δίκαιο της Ένωσης προκειμένου να δοθεί στα κράτη μέλη η δυνατότητα πρόσβασης στα ταμεία της πολιτικής συνοχής της ΕΕ. Για τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών, οι όροι αυτοί περιλαμβάνουν την υποβολή των εκθέσεων του άρθρου 6 και την παροχή πληροφοριών σχετικά με τον προσδιορισμό των κινδύνων, την ιεράρχηση των μέτρων, τους μηχανισμούς χρηματοδότησης και τον σχεδιασμό.

μέτρων. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή βασίστηκε σε πρόσθετες και συμπληρωματικές πηγές πληροφοριών που έχουν υποβληθεί από τα κράτη μέλη, όπως οι στρατηγικές προσαρμογής και άλλα εθνικά εργαλεία και στρατηγικές σχεδιασμού, για την αξιολόγηση της συμμόρφωσης των κρατών μελών της ΕΕ με τους εν λόγω όρους πρόσβασης στη χρηματοδότηση της πολιτικής συνοχής της ΕΕ.

Με βάση τα ανωτέρω, διατυπώνονται οι ακόλουθες συστάσεις σχετικά με **την ενσωμάτωση και τις επενδύσεις στη διαχείριση κινδύνων καταστροφών**.

Η Επιτροπή:

- Θα ενθαρρύνει τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη να κάνουν συστηματικότερη χρήση των κονδυλίων της ΕΕ που διατίθενται για επενδύσεις στην πρόληψη, την ετοιμότητα και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.
- Θα εξετάσει επιλογές για μια πιο ισχυρή διατομεακή προσέγγιση με σκοπό την παροχή κινήτρων για την ενσωμάτωση της πρόληψης των κινδύνων καταστροφών σε βασικές πολιτικές και ταμεία.

Τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη καλούνται:

- Να λάβουν υπόψη την ανάγκη διατομεακών στρατηγικών διαχείρισης κινδύνων καταστροφών με σκοπό την περαιτέρω ανάπτυξη εθνικών επιλογών χρηματοδότησης για τους κινδύνους καταστροφών, μεταξύ άλλων και για την πρόληψη.
- Να εξετάσουν το ενδεχόμενο αύξησης της χρηματοδότησης για τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή κατά τις τρέχουσες περιόδους προγραμματισμού.

4. ΠΡΟΟΔΟΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΙΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ

Ένα ευρύ φάσμα τομεακών νομοθετικών πράξεων και πολιτικών της ΕΕ συμβάλλουν στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας στις καταστροφές. Το νομικό πλαίσιο και πλαίσιο πολιτικής για τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών υπερβαίνει την πολιτική προστασία. Αυτό έχει αναφερθεί ήδη στο παράρτημα των κατευθυντήριων γραμμών του 2019 για την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών, οι οποίες αναφέρονται στις πολιτικές της ΕΕ που καλύπτουν πολλαπλές πτυχές της διαχείρισης κινδύνων καταστροφών. Από τον Δεκέμβριο του 2019 η ΕΕ έχει αναπτύξει περαιτέρω το νομικό πλαίσιο και πλαίσιο πολιτικής της, το οποίο συνδέεται με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, καθώς και με τα μέτρα που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19 και του επιθετικού πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας. Παραδείγματα πιο πρόσφατων εξελίξεων οι οποίες χρήζουν περαιτέρω εξέτασης στις προσπάθειες για την ενίσχυση της πρόληψης και της ετοιμότητας στα κράτη μέλη και, κατά περίπτωση, στα συμμετέχοντα κράτη είναι τα εξής:

- Το **ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα**[48], το οποίο περιλαμβάνει τους στόχους για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Η εκτίμηση κλιματικών κινδύνων της ΕΕ (EUCRA)[49], μια [επικείμενη] έκθεση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, θα πρέπει να αποτελέσει τη βάση μελλοντικών εκτιμήσεων κλιματικών κινδύνων και κινδύνων καταστροφών. Οι πληροφορίες σχετικά με τους βασικούς παράγοντες

[48] Ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα (europa.eu) (ΕΕ L 243 της 9.7.2021, σ. 1).
[49] https://climate-adapt.eea.europa.eu/en/eu-adaptation-policy/key-eu-actions/climate_risk_assessment/index_html/

κινδύνου και τις επιπτώσεις που σχετίζονται με το κλίμα και αναφέρονται από τις χώρες στις συνοπτικές εκθέσεις σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών συνέβαλαν στη διενέργεια της EUCRA.

- Η **οδηγία για την ανθεκτικότητα των κρίσιμων οντοτήτων**[50] καλύπτει την ετοιμότητα, την αντιμετώπιση και τη διεθνή συνεργασία σε ευρύτερο φάσμα τομέων οι οποίοι προσδιορίστηκαν ως ευάλωτοι σύμφωνα με την εκτίμηση κινδύνων του άρθρου 6. Καλύπτει επίσης τις δημόσιες διοικήσεις, όπως αυτές που είναι αρμόδιες για την πολιτική προστασία. Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να διενεργούν εκτιμήσεις κινδύνων λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις κινδύνων του ΜΠΠΕ. Οι διαχειριστές κρίσιμων οντοτήτων πρέπει επίσης να αναπτύξουν εκτιμήσεις κινδύνων και να εφαρμόσουν μέτρα πρόληψης και προστασίας. Στην οδηγία[51] σχετικά με μέτρα για **υψηλό κοινό επίπεδο κυβερνοασφάλειας** θεσπίζεται **μηχανισμός για τη διαχείριση κυβερνοκρίσεων** σε πλήρη συνοχή με τους οριζόντιους και τους τομεακούς μηχανισμούς, συμπεριλαμβανομένου του ΜΠΠΕ. Σύμφωνα με την οδηγία απαιτείται η διενέργεια συντονισμένων εκτιμήσεων κινδύνου για την ασφάλεια κρίσιμων αλυσίδων εφοδιασμού.
- Η εφαρμογή της **οδηγίας για τις πλημμύρες** και της **οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα** είναι σημαντική για τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών[52]. Ορισμένες νομοθετικές πράξεις της ΕΕ για τα ύδατα έχουν τροποποιηθεί ή θεσπιστεί για την κάλυψη πτυχών ανθεκτικότητας στις καταστροφές, ιδίως των **κινδύνων που αφορούν την αλυσίδα εφοδιασμού πόσιμου νερού, την πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό**[53] και **την επαναχρησιμοποίηση λυμάτων** για τον γεωργικό τομέα με σκοπό την αντιμετώπιση της αυξανόμενης λειψυδρίας και ξηρασίας[54].
- Στη **δασική στρατηγική της ΕΕ με ορίζοντα το 2030**[55], ζητούνται ανθεκτικότερα δάση και η κατάλληλη διαχείρισή τους στις ζώνες που διατρέχουν κίνδυνο πυρκαγιάς. Επιδιώκονται η διαχείριση και ο σχεδιασμός του τοπίου, η αποκατάσταση των οικοσυστημάτων, η διαχείριση καυσίμων μέσω της βόσκησης και των ελεγχόμενων φωτιών και ζητείται η ολοκληρωμένη διαχείριση των κινδύνων δασικών πυρκαγιών να περιλαμβάνει την εμπειρογνωσία και τους πόρους που είναι διαθέσιμοι σε όλους τους σχετικούς τομείς πολιτικής.
- Η ετοιμότητα για μελλοντικές πανδημίες και άλλες απειλές κατά της υγείας που απαιτούν προσοχή σε επίπεδο Ένωσης ενισχύθηκε με την έγκριση της Ένωσης Υγείας της ΕΕ και τη σύσταση της **Αρχής Ετοιμότητας και Αντιμετώπισης Καταστάσεων Έκτακτης Υγειονομικής Ανάγκης (HERA)**.
- Σύμφωνα με τον **Ευρωπαϊκό Κώδικα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών** απαιτούνταν από τα κράτη μέλη να θεσπίσουν συστήματα προειδοποίησης του κοινού για την προειδοποίηση του πληθυσμού μέσω κινητών τηλεφώνων έως το 2022[56].
- Η **ταξινόμηση των βιώσιμων επενδύσεων**[57] μπορεί να συμβάλει στην προσέλκυση ιδιωτικής χρηματοδότησης για μέτρα ευαισθητοποίησης σχετικά με τους κινδύνους καταστροφών και προσαρμογής για ευρύ φάσμα οικονομικών δραστηριοτήτων. Στη **στρατηγική της ΕΕ για τα βιώσιμα χρηματοοικονομικά**[58] επισημάνθηκε η ανάγκη

[50] (ΕΕ L 333 της 27.12.2022, σ. 164).
[51] ΕΕ L 333 της 27.12.2022, σ. 80.
[52] Οδηγίες 2007/60/ΕΚ και 2000/60/ΕΚ. Εκθέσεις εφαρμογής — Ευρωπαϊκή Επιτροπή (europa.eu).
[53] Οδηγία (ΕΕ) 2020/2184 (ΕΕ L 435 της 23.12.2020, σ. 1).
[54] Κανονισμός (ΕΕ) 2020/741 (ΕΕ L 177 της 5.6.2020, σ. 32).
[55] COM(2021) 572.
[56] ΕΕ L 321 της 17.12.2018, σ. 36.
[57] Κανονισμός (ΕΕ) 2020/852 (ΕΕ L 198 της 22.6.2020, σ. 13).
[58] COM(2021) 390 final.

να αυξηθούν τα επίπεδα γνώσης σχετικά με τους κλιματικούς κινδύνους που αφορούν τους χρηματοοικονομικούς φορείς, ώστε να ενισχυθεί η κατανόηση των επενδύσεων υψηλού κινδύνου λαμβανομένων υπόψη των κινδύνων που σχετίζονται με το κλίμα. Οι δραστηριότητες για την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τους κινδύνους καταστροφών μπορούν να συμβάλουν στην απόκτηση αυτών των γνώσεων.

- Στο πλαίσιο διαφόρων μέσων της ΕΕ, όπως τα ταμεία της πολιτικής συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, διατίθεται **χρηματοδότηση της ΕΕ** για τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών. Από το 2021 έως το 2027 το συνολικό ποσό της ενωσιακής στήριξης που προορίζεται για την διαχείριση κινδύνων καταστροφών και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή στο πλαίσιο αυτών των τριών μέσων ανέρχεται σε σχεδόν 26 δισ. EUR. Το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» για την έρευνα και την καινοτομία στηρίζει επίσης τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών. Επιπλέον, το Ταμείο Αλληλεγγύης της ΕΕ καλύπτει σε κάποιον βαθμό ζημίες από καταστροφές. Δεδομένης της τάσης αύξησης των οικονομικών ζημιών που προκαλούνται από καταστροφές στην Ευρώπη, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο περαιτέρω ενίσχυσης του Ταμείου.
- Τα κράτη μέλη έχουν στη διάθεσή τους **ειδικά προσαρμοσμένη τεχνική εμπειρογνωσία** μέσω του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης (TSI) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία μπορεί να βοηθήσει τα κράτη μέλη να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν μεταρρυθμίσεις, μεταξύ άλλων στον τομέα της διαχείρισης κινδύνων καταστροφών[59]. Στο πλαίσιο του ΜΠΠΕ, υποστηρίζονται επίσης η τεχνική βοήθεια, τα έργα σε εθνικό επίπεδο και τα διασυνοριακά έργα που αποσκοπούν στην ενίσχυση της διαχείρισης κινδύνων καταστροφών[60].
- Στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της οικονομικής διακυβέρνησης, η Επιτροπή συνεργάστηκε ενεργά με τους ενδιαφερόμενους φορείς (υπουργεία οικονομικών των κρατών μελών, ανεξάρτητα δημοσιονομικά όργανα, μη κυβερνητικές οργανώσεις και ασφαλιστικούς φορείς) σχετικά με τον τρόπο **αποτύπωσης του δημοσιονομικού κόστους της κλιματικής αλλαγής στα εθνικά δημοσιονομικά πλαίσια**. Η επανεξέταση των κύριων εννοιών της χρηματοδότησης για τους κινδύνους καταστροφών, των στοιχείων που υποβλήθηκαν από τα κράτη μέλη και των βασικών στοιχείων μιας στρατηγικής χρηματοδότησης για τους κινδύνους καταστροφών με σκοπό τον περιορισμό του δημοσιονομικού κόστους των καταστροφών που σχετίζονται με το κλίμα έχει ως στόχο την αύξηση της ευαισθητοποίησης και την προώθηση της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών[61].

Στην αποτελεσματική και συνεκτική διατομεακή διαχείριση κινδύνων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τόσο αυτές όσο και οι μελλοντικές εξελίξεις όσον αφορά το εξελισσόμενο τοπίο της πολιτικής διαχείρισης κινδύνων. Στην ενδιάμεση επανεξέταση του πλαισίου Σεντάι[62] επισημάνθηκε ότι πληθώρα πολιτικών συμβάλλουν στη μείωση των κινδύνων καταστροφών, όπως η διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας και ξηρασίας στην πολιτική για τα ύδατα, η πολιτική για την κυβερνοασφάλεια, οι πολιτικές για τη δασοκομία και τη βιοποικιλότητα, οι

[59] Μέσο Τεχνικής Υποστήριξης (TSI) (europa.eu)
[60] Prevention and Preparedness Projects in Civil Protection - European Commission (europa.eu) (Έργα πρόληψης και ετοιμότητας στον τομέα της πολιτικής προστασίας)
[61] Disaster Risk Financing: Main Concepts and Evidence from EU Member States (europa.eu), 2021 (Χρηματοδότηση για τους κινδύνους καταστροφών: Κύριες έννοιες και στοιχεία που υποβλήθηκαν από τα κράτη μέλη της ΕΕ) και Disaster Risk Financing: Limiting the Fiscal Cost of Disasters (europa.eu), (2022) (Χρηματοδότηση για τους κινδύνους καταστροφών: Περιορισμός του δημοσιονομικού κόστους των καταστροφών).
[62] SWD(2023) 151 final.

πολιτικές για την υγεία, καθώς και η έρευνα και τα εργαλεία για τη διαχείριση κινδύνων καταστροφών, όπως η γεωσκόπηση.

5. Η ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΕΥΡΩΠΗ ΑΝΘΕΚΤΙΚΗ ΣΤΙΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ

Η διαχείριση των κινδύνων καταστροφών ωφελεί την κοινωνία στο σύνολό της και διαδραματίζει καίριο ρόλο στην οικοδόμηση ανθεκτικών κοινωνιών. Ο μεγάλος αριθμός ανθρώπων που έχασαν τη ζωή τους σε καταστροφές λόγω των ακραίων καιρικών φαινομένων των τελευταίων ετών μας υπενθυμίζει ότι, ανεξάρτητα από την ταχύτητα της αντίδρασης, η πρόληψη είναι αυτή που θα αποφέρει τα μεγαλύτερα οφέλη μακροπρόθεσμα. Η πρόληψη και η προετοιμασία για την επόμενη καταστροφή είναι ουσιαστικής σημασίας εάν θέλουμε να προστατεύσουμε την κοινωνία, τη φύση και την πολιτιστική μας κληρονομιά. Η πολιτική προστασία δεν μπορεί να λειτουργήσει μεμονωμένα: είναι σημαντικό να υπάρχει συνεργασία σε όλους τους τομείς καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου διαχείρισης των κινδύνων καταστροφών.

Ο ΜΠΠΕ θεσπίστηκε με σκοπό τη δημιουργία ενωσιακού πλαισίου παροχής βοήθειας για την αντιμετώπιση καταστροφών όταν οι εθνικές ικανότητες αποδεικνύονται ανεπαρκείς. Με την πάροδο των ετών, μέσω των αναθεωρήσεων του ΜΠΠΕ το πλαίσιο αυτό επεκτάθηκε ώστε να μην περιορίζεται στην αντιμετώπιση καταστροφών και να περιλαμβάνει ευρύτερο φάσμα πρόληψης των καταστροφών και ετοιμότητας έναντι αυτών. Στο άρθρο 6 θεσπίζεται πλαίσιο για τη διαχείριση κινδύνων. Η παρούσα έκθεση καταδεικνύει ότι, μολονότι έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος, υπάρχουν ακόμη περιθώρια για περαιτέρω δράση σε διάφορα επίπεδα.

Με τους **ενωσιακούς στόχους ανθεκτικότητας στις καταστροφές**, οι οποίοι εγκρίθηκαν τον Φεβρουάριο του 2023, ενισχύεται το διακύβευμα της δράσης για την πρόληψη καταστροφών και τη διαχείριση κινδύνων σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο και καθορίζεται ένα φιλόδοξο κοινό θεματολόγιο για το μέλλον. Σύμφωνα με τις δράσεις που καθορίζονται στην ανακοίνωση σχετικά με τους ενωσιακούς στόχους ανθεκτικότητας στις καταστροφές, στην παρούσα έκθεση προσδιορίζονται **ορισμένες συμπληρωματικές δράσεις και συστάσεις** οι οποίες απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων αυτών στις χώρες του ΜΠΠΕ. Οι ενωσιακοί στόχοι ανθεκτικότητας στις καταστροφές αποτελούν απτή συμβολή της κοινότητας της πολιτικής προστασίας στην οικοδόμηση της συνολικής μας ανθεκτικότητας ως Ευρώπης στις καταστροφές. Τα κράτη μέλη και τα συμμετέχοντα κράτη καλούνται να αναλάβουν δράση για την υλοποίηση και την επίτευξη προόδου όσον αφορά την εκπλήρωση των στόχων αυτών, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο των διαφόρων δραστηριοτήτων δυνάμει του άρθρου 6.

Οι ζημίες από καταστροφές αυξάνονται σημαντικά, αλλά η συνολική μας ικανότητα απορρόφησης και ανάκαμψης από τέτοιου είδους κλυδωνισμούς είναι περιορισμένη. Ως εκ τούτου, απαιτούνται περισσότερες και καλύτερες επενδύσεις στην πρόληψη στο πλαίσιο μιας «προσέγγισης για το σύνολο της ΕΕ». Καθώς το τοπίο των κινδύνων καταστροφών εξακολουθεί να εξελίσσεται και αντιμετωπίζουμε τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, η Επιτροπή θα συνεχίσει να εργάζεται αδιάκοπα για την περαιτέρω ενίσχυση της ανθεκτικότητας της ΕΕ σε μελλοντικούς κινδύνους.